

מרן הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

השבת ישראל והזמנים

קובץ מאמרים לשבת ומעדים

קדושת הזמן מתפשטת היא על כל אורך הזמן, ברוך ד' יום יום, והולכים קוי אורי הקודש וגמשים בצורה מסותרת, עד שבאים לידי הבעה וגילוי בזמנים המקודשים, בקדושת השבת, תחלה למקראי קודש, בתור קדושה מקורית, שהיא משפעת קדושה על העולם יעל ישראל, ובקדושת הימים טובים, בתור מקבלי שפעת הקודש, על ידי ישראל דקדושתהו לזמנים.

כמשפט השבת שהוא תחלה למקראי קודש, כן היא משפט מקראי קודש כולם; כולם מלאים רוח לאומי, כולם פועלים בנו ההפרחה הלאומית למצא כחות חדשים שיהיו דוגלים בשם עמנו.

השבת

מצוות הזכרון. כמה עז וגבורה יש בהן לאמץ את הרוח הלאומי, כמה הוד ותפארת יש בהן לשכללו ולפארו, לחבבו ולעדנו בלבבות כל בני עמנו, כולם הם אותות היסטוריות מלאות יופי וחיים. וכל פרטיהם ודקדוקיהם הרבים, וכל המון הלימודים והדקדוקים שיש בהם, עד שרחבו וגסבו לחכמה רבה מעונפת ופוריה — כמה רב כחם לשפוך רוחם הלאומי והנהדר על העם הזה, החי ברגשות קודש השפוכות על פני כל תולדתו הנפלאה. כשם שהמעשים פועלים את פעולתם הלאומית, כן הלימודים, שנוסדו דוקא על התכונה הנפלאה של המון הדיוקים המכוונים, מפתחים את הרגש הלאומי, ביחד עם התפתחות השכל והתריצות, ועוד ביתר שאת מהמעשים עצמם, וכדברי חז"ל: „תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה“¹. התלמוד מבאר את הסדר והמשטר המעסיק את השכל של חכמי העם על-ידי דקדוקי הדינים שיש בתכונת אלה המצות, קובע את הידיעה הנאמנה כמה רב ורם הוא ערך הרוח הלאומי וכמה שזה הוא להשתדל על הפצתו וקיומו. הפרטים הרבים באמת הם מתוארים במתוגה אלהית, לפי ערך רוח העם והרושם שצריכים לעשות אלה הדברים שחיו הכלליים, חיי רוחו וקיומו תלויים. ע"כ כולם צריכים להיות חביבים, כולם צריכים להיות אהובים, לפי גודל האהבה אשר ירחש לבנו לעמנו האהוב ולרוחו הכביר.

השבת! כמה לאומיות רעננה יש בשמירתו ובקדושתו! הזכרון למעשה בראשית, הזכרון המורה כי לתעודה ולכונה של האושר וההשתלמות גברא העולם, ושד' האחד ברא את כל הנמצא, וממילא מובן שהוא לתעודה רמה ונשגבת, אשר אנו מכירים אותה בתור סידור חיי המין האנושי כולו ע"פ דרכי האהבה והאחוה,

1. קדושין מ:

וכדי להביא את תכלית נשגבה זו, נבחרה האומה האחת המסוגלת לקבע בה סדרי החיים כולם ע"פ חפץ ד', באופן שישתדל רוחה לחיי האהבה והחסד להיות למופת לכל העולם. זכרון למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרים². בזכרון למעשה בראשית אנו מכירים התעודה הכללית שהיא כמרכז לתעודתנו הפרטית, ובזכר ליציאת מצרים אנו מכירים את תעודתנו הפרטית, תעודת לאומנו, וחובתנו הקדושה לסדר דרכי חיינו על האופן המביא שלום ואהבת אחים בעמנו, עד שנהיה ראויים לברכת ד' על תעודתנו. השיווי הנפלא, שמביא אהבה נאמנה בטבע, שיווי המעשים שמביא את שיווי הדעות, כמה הוא בולט ומורגש בשביתת השבת לכל חוקותיו ופרטיו. כמעט כל פרטי דרכי החיים כולם שוים הם בכל האומה הישראלית באין הבדל בין איש לרעהו ביום הקדוש והנערץ הזה. בהיתר המלאכה אמנם מתבטל חק השיווי של הפעולות, אולם באיסור המלאכות כולם, הגנו משקיפים על כל העם כעל איש אחד גדול, כחברים ורעים המתעלסים באהבים במסיבה אחת שכל אחד משתדל להשוות כל הליכותיו להליכות רעהו כדי שימצא ממנו קורת רוח. ובאמת הבט נא אל הפעולות שכל עדת ישראל כולה תפעל ביום השבת: התפלה, הקידוש, הסעודות — מה רב כח השיווי הנפלא הזה להרשים אהבת משפחה בקרב העם הגדול הזה, אשר גדולתו הוא כחו הפנימי לאהבתו הנאמנה הרשומה בתוך חייו הפנימיים.

כמה אהבה לאומית ורוממות הרוח יש בשמירת שבת כהלכתו! כמה פועלת השמירה הזאת לרומם את יקרת ערך האומה בלבב בניה, בהיות הזכרון חי בינינו, כי לאומנו הוא העם הנושא את התעודה הזאת של שכלול רוח האדם ושלומו האמיתי. ואמנם היוכל בן אדם להכיר ולרדת לסוף עומקה של ההכרה הזאת? היוכל אנוש קצר רוח להשוות בלבבו ערך הדבר הגדול הזה של חיי השלום האנושי, וכמה גדולה היא החובה וכמה קדושה היא המשמרת של כל ההכנות הדרושות להפיק התכלית הנשגבה הזאת? המלה האחרונה של כל רוממות וכל תעצובות, היא באמת רצון ד': אם יודעים אנחנו את רצון ד', כי הכל הכין לטובתנו האמתית, אם יודעים ומכירים אנחנו כי הטוב האמיתי הוא הטוב הכללי — הוא רגש היותר נעים ונחמד המושג לנו. אמנם הדרך ההיא ארוכה מאד. רוח בני האדם עמוק עמוק הוא, וההכשרים לשכללו דורשים עצת ד', שהיא כל הליכות התורה הלאומית מורשה קהלת יעקב³. אבל האם יכולים אנו ליתן לו את כבוד ערכו האמיתי? לא בהשערות ולא במליצות נודיע את ערך הכבוד האמיתי הראוי לרחוש להדברים שהם מכשירים את רוחנו הלאומי, כי כח השערתנו כאפס, ומוצא שפתינו ילבט⁴ להגיד את רום תפארת התעודה הזאת אשר לעמנו. רוממות נפש אמנם אנחנו מרגישים לכל פועל טוב אבל רק לתשועה של נפש נכאה אחת. אולם להרגיש ערך הרוממות של ההכנה הטבעית, לשכלל את רוחנו הלאומי, כדי שיגיע למטרתו ואשרו, למען יפיק תעודתו ביחש האנושיות כולה — על האוצר הנשגב הזה עניה היא דעתנו לתת ערך! רק בהראותנו בפועל, עד כמה אנו חרדים לקיים את כל הדברים המתייחסים ליסוד את תכונת הרוח הלאומי

2. ע"פ קידוש לשבת, שע"פ שמות כ' ח'—י"א ודברים ה' ט"ו.

3. דברים ל"ג ד'. 4. ע"פ משלי י' ח'.

בנו, בקיימנו אותם באהבה ובחבה לכל פרטיהם ודקדוקיהם, בשימנו לב למלאותם, לפי עומק תכונתם, ולשמור את רוח העם כחלל קדושתם — כל אלה יציירו בנו רק קצת מרוממות הרגש הנשגב שצריך להיות לקראת כל השתתפות של תכלית המרומם הזה שהוא יסודו של עולם. הלימוד וההתבוננות, הדרישה והחקירה של כל הפרטים והענפים, כמה יקרים הם ופועלים את פעולתם הנפלאה. לדעת בה אדיר ונשגב הוא התכלית היוצאת מכל אלה! איסורי המלאכות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים⁵ שבהם, סייגיהם וגדריהם, והדברים הנאסרים מפני מראית העין, שלא יביא הדבר לידי הפקר וזלזול, — כולם כאחד מרוממים את רוחנו הלאומי, ומשלימים את הרגש המכובד והנערץ שצריכה שתעשה על הנפשות התכלית הנכבדה הזאת, שהיא מטרת הלאומיות בישראל. חורתנו תדריכנו לדעת שחפץ ד' יעלה ביד האדם רק ע"י מעשים, מעשים טובים ומפיקים אל התכלית, התכלית הקרובה אל ההרגש הפשוט, הוא הרגש הלאומי, לחזק בנו רוחנו הפנימי, לכען נהיה את אשר אנו צריכים להיות, וזהו חפץ ד'. המטרה הבאה מיד אחריה היא ההשתדלות ללכת בדרך המביאה את ההשלמה הטובה לכל המין האנושי, אלא שתורת ד' תלמדנו כי הדרך המיוסדה ע"ז מיוצר בראשית, קורא הדורות מראש⁶, היא ע"י שגשגתם אנחנו כראוי בחינוך התרבותי, היוצא לנו כדרכה של תורה. גם תכלית האמונה בפנים ידועים הוא החינוך הטוב והשלום האמיתי שמוכרח לבא על ידה בעולם, בהיות אחדות ד' ית', השגחתו ודרכיו הטובים מאירים בעולם, ועושים רישומם הטבעי על כל דרכי החיים של בני האדם. אז יבאו בעולם חיי עונג, חיים של נחת רוח ומנוחה, חיים שכל מטרתם הגלויה לא תהיה כ"א שלום ואהבה והגיון דעות אמתיות. וזה אמנם יבא ע"י שיתגלה כבוד ד' באופן מבורר, ע"י שיתאמת בלב כל בני האדם שאין ראוי לעשות דבר כ"א המתאים לחפץ העליון, ובהכירו כי חפץ העליון הוא האהבה והשלום לכל יצוריו — תהיה זאת כל מעשהו ושמחתו.

והנה כל זמן שעוד לא באה ההתפתחות הזאת, הנה כל עמל וכל כשרון מעשה הוא רק קנאת איש מרעהו⁷. המלאכות כולן מתכוננות רק מאהבה הפרטית של כל אדם אל עצמו ואל הרגשותיו הבהמיות, וכל שאיפותיהם בכלל המין האנושי אינו כי אם לתכלית זאת, וע"כ בהכרח יוצא מזה מצב המוסרי ההרוס העומד בעולם כעת, המלא משטמה וכח האגרות, אשר בגללו כל המין האנושי רובץ תחת משאו⁸. הנה שביתת השבת תלמדנו מה גדול ערך התעודה הלאומית שלנו, שתביא תקופה חדשה בעולם, תקופת מעשים חדשים, אשר כל אלה המעשים בשאיפותיהם אינם דומים להם כלל, כי יבאו מעשים שתכליתם תהיה שלום ואהבה, ואהבת ד', וכ"ז רק על ידי התפתחות לאומית, להיות גוי אחד⁹, לחיות בקרבנו בתחלה חיי אהבה ואחות, חיים המורים דעה באשרם הגדול, מה הוא הטוב שתנחיל האמונה והידיעה באחדות ד' ובשליטתו על כל דרכי החיים, אשר בהכרח תשכיל כל האנושיות ללמדם וללכת בעקבותם, כדי לכוון את שלום-העולמים הנחמד הזה.

5. סוכה כח. 6. ישעיה מ"א ד'. 7. קהלת ד' ד'.

8. ע"פ שמות כ"ג ה'. 9. שמואל"ב ד' כ"ג.

אֲמֵנָם כַּח הַמוֹסְרִי הַפְּרָטִי צָרִיךְ שִׁישְׁתָּלֵם כְּפִי עוֹצֵם יָחוּסוּ אֶל הַכֹּלֵל. הַאִידִיָּאל הַנִּשְׁגָּב הַזֶּה שֶׁהוּא טִבְעִי וְקָרֹב אֶל הַלֵּב, הוּא בַּעֲצָמוֹ מְכוֹנֵן אֶת מִצַּב הַמוֹסְרִי שֶׁבִּאֲדָם עַל יִסּוֹד נִכּוֹן, וּבִמְהָ תִּמְצָא אֶת עֲצֻמָּךְ מִחֻזֵּק בְּאֵמֶת בְּמִשְׁאֵת הַנִּפְשׁ הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת? רַק בְּהִיוֹתְךָ מִשְׁלֵם אֶת הַמָּס הַמְּגִיעַ מִחֻלְקֶךָ, הֵינִי בִּהְשִׁתַּחֲפֹךְ עִם כָּל יִשְׂרָאֵל, בְּהִנְהִיגָה הַשּׁוּהָ שֶׁל שְׁמִירַת קְדוּשַׁת יוֹם הַשַּׁבָּת. אוֹ הֵנָּה יוֹצֵא יְדֵי חוֹבֵתְךָ, לְכוֹנֵן אֶת רוּחֲנוֹ הַלְּאוּמִי הַנִּשְׁגָּב מִצְדָּךְ וּבִזוֹה הֵנָּה בְּאֵמֶת עוֹבֵד ד', פּוֹעֵל חֻלְקִי, בְּהִתְכַּלִּית הַכֹּלְלִי שֶׁהֵנָּה חֵלֶק מִחֻלְקִי, כִּי רַק עַל יְדֵי הַהִנְהִיגָה הַשּׁוּהָ שֶׁל כָּל הַכֹּלֵל כּוֹלֵו יוֹצֵאת הַתְּכַלִּית. עַל כֵּן חֲלִילָה לְךָ, אַחִי, לִשְׁחַת אֶת נִפְשְׁךָ, לְהוֹצִיא אֶת עֲצֻמְךָ מִן הַכֹּלֵל, גַּם בְּדַבָּר קָטָן הַמִּסְתַּעֵף לְקְדוּשַׁת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא הָאוֹת בֵּין ד' וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל¹⁰, אוֹת עַל הַתְּעוּדָה הַכֹּלְלִית, שְׁאִינָה נִגְמֶרֶת כִּי אִם עַל יְדֵי הַהִנְהִיגָה הַמִּתְאַיֶּמָה שֶׁל כָּל הָאוּמָה בְּכֹלֵלָהּ. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁכִּבֵּר הִסְכִּימָה עֲלֵיהֶם הָאוּמָה כּוֹלָה ע"פ הַסְכַּמַּת בּוֹנִיָּה, חֲכָמֵי תוֹרָה שְׁבַע ע"פ, שֶׁכִּבֵּר רִכְשׁוֹ לָהֶם אֶת רוּחַ הָעַם, לְהִיּוֹת עַל יָדָם מִתְאַמֵּץ וּמִתְחַזֵּק יוֹתֵר לְהַכִּרַת תְּעוּדָתוֹ, כּוֹלֵם קְדוּשִׁים הֵמָּה, וְכָל הַנּוֹגַע בָּהֶם שׁוֹלֵחַ יָד בְּמִרְכּוֹ הַחַיִּים שֶׁל הָרוּחַ הַלְּאוּמִי. וְאִם לֹא יַעֲלֶה בִּיד הַפּוֹרֵץ הֵהוּא כִּי אִם מַעֲשֵׂהוּ לְבַדּוֹ, הִרִי הוּא עוֹקֵר אֶת נִפְשׁוֹ מִהַתְּעוּדָה הַמוֹסְרִית, וּמוֹנֵעַ מִמֶּנָּה הַטּוֹב הַגְּדוֹל שֶׁל הַהִשְׁתַּחֲפּוֹת בְּבִנְיָן הָרוּחַ הַלְּאוּמִי. ע"כ, אַחִי, חֲלִילָה לְךָ לְחַלֵּל אֶת קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת בְּשִׁבִּיל מִצְבָּךְ וּפְרִגְסֶתְךָ, וּמִכָּל שָׂכָן בְּשִׁבִּיל הַשְׁקָפוֹתֶיךָ הַחֲפָשִׁיּוֹת עַל הַחַיִּים. וְהֵלֵא תוֹכֵל לְהַכִּיר מִחֻמָּר הַדִּין שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא רוּחַ ד' אֲשֶׁר עַל הָאוּמָה בְּכֹלֵלָהּ, מֵהַ גְּדוֹל הַהִפְסָד הַלְּאוּמִי הַמְּגִיעַ מִשְׁלִיחוֹת יָד בְּקְדוּשַׁת שַׁבָּת. וּמִשּׁוֹם־זֶה, אַחִי, תִּהְיֶה זֹאת רֵאשִׁית מַעֲשֶׁיךָ, לְכוֹנֵן אוֹרֲחוֹת חַיִּיךָ בַּתּוֹרָה בֵּן נֶאֱמָן לַעֲמֹךְ, ע"פ הָאוֹפֵן הַמִּתְאַיֶּם לְרוּחוֹ הַנִּשְׁגָּב. שְׁמוֹר אֶת נִפְשְׁךָ, מִתּוֹךְ הַכִּרָּה לְאוּמִית — מִכָּל חִילּוֹל שַׁבָּת, ע"פ כָּל הַתְּכִנִּית הַמִּתְבָּאֶרֶת בַּתּוֹרָה ד', מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב וּבַעֲלִפָּה, וְע"פ כָּל הַתְּכִנִּית שֶׁכִּבֵּר קִנְיָה זְכוֹת אוֹרַח בְּקֶרֶב עַמּוֹ. חֲלִילָה לְךָ לְהִשְׁלִיךְ נֶעֱלַ עַל הַסְכַּמַּת הַגּוֹי כּוֹלּוֹ¹¹ בְּמָה שֶׁמְּגִיעַ לְהַחֲכִירָה הָאֲמִתִּית בְּרוּחוֹ וּכְחוֹ הַפְּנִימִי, וּשְׁמוֹר אֶת הַשַּׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ בְּכָל פְּרָטִי וּדְקָדוּקִי, וְאִם מַעַט יִכְבֵּד עֲלֶיךָ, טֶרֶם שֶׁהוֹרְגֶלֶת, זְכוֹר כִּי הֵנָּה קוֹנֶה בּוֹה הַחֲבִיבָה הַלְּאוּמִית שֶׁהִיא הָרֵאשִׁית לְכָל הַהִרְגָּלִים הַמוֹסְרִיִּים, הַחֲבִיבִים עַל כָּל בַּעַל נֶפֶשׁ עֲדִינָה. אֵן, בְּהִתְרַגֵּל לְהִיּוֹת אֶחָ וּבֵן אֶתּוֹב לַעֲמֹךְ ע"פ מַעֲשֶׂיךָ וּדְרָכֵי חַיִּיךָ, רַק אוֹ תִּקְנֶה אֶת הַמוֹשְׁגִים הַטְּהוּרִים הַהוֹלְכִים לְאוֹר הָאֲמוּנָה הַטְּהוּרָה, וְאוֹר ד' יֵאִיר עֲלֶיךָ, לְשִׁמּוֹחַ בְּפִקּוּדֵי ד' הַיִּשְׂרִים¹². רַק אוֹ תִּשְׁכִּיל וּתִבִּין כִּי דָבָר ד' הוּא הַיִּסּוֹד לְכָל הָאוֹשֵׁר וְהַשְׁלָמוֹת אֲשֶׁר יוֹכֵל הָרוּחַ לְכַסּוֹף אֵלָיו בְּהִיוֹתוֹ בְּמִרוֹם מַעֲלַת הַתְּפִתְחוֹת...

הַשַּׁבָּת תִּתֵּן לְךָ מוֹשָׁג נֶאֱמָן מֵהַ הִיא עֲבוּדַת ד', שֶׁהִיא בְּאֵמֶת מִטְרַת הַחַיִּים. הִיא תִּצְלִיל אֶת הַדַּעַת וְתִזְכֹּךְ אֶת הָרַעֲיוֹן מִהֶמוֹן הַמוֹשְׁגִים הַמוֹטְעִים שֶׁרִכְשׁוּ לָהֶם בְּנֵי אָדָם בְּדַבָּר עֲבוּדַת ד'. עֲבוּדַת ד', הִיא הָעֲבוּדָה שֶׁעֲלֶיךָ לַעֲשׂוֹת בַּתּוֹרָה חֵלֶק אֶחָד מִכָּלֵל הַמִּצִּיאוֹת, בַּהוּהָ גַּם בַּעֲתִיד לְתְּכַלִּית הַשְׁלָמָתוֹ. אוֹלֵם בַּתּוֹרָה אִישׁ יְהוּדִי עוֹד לֹא יִסְפִּיק לְךָ גַּם הַבִּיאוֹר הַזֶּה. ע"כ אֶתָּה צָרִיךְ לְהַבִּינֵנוּ בַּתּוֹרָה בֵּן לַעֲמֹךְ, שֶׁעֲלֶיךָ הַחוֹבָה לְקַחַת חֵלֶק בַּעֲבוּדַת עַמְךָ כְּדִי לְהַבִּיאוֹ לְהַשְׁלָמָתוֹ, כְּדִי לִלְכֹּת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תִּהְיֶה ד' לְכָלֵל עַמְךָ, אֲשֶׁר בְּהִיוֹת כָּל הַפְּרָטִים מִתְאַמְצִים לְצֵאת יְדֵי חוֹבָתָם, רַק אוֹ יוֹצִיא

10. שְׁמוֹת לִיא י"ז.

11. ע"ס מִלְּאכִי ג' ט"ז.

12. תְּהִלִּים י"ט ט"ז.

הכלל כחו הנשגב אל הפועל. ואם חלילה תעלה על לבבך מחשבה לא טהורה לאמור: „ומה מני יהלך אם מצדי לא אמלא אחרי כל הפרטים, יעני מקדש אותם? האם על-ידי זה תבטל התעודה הישראלית“? דע, אחי, כי טענה זו יכול לטעון גם הגנב אשר יגנוב שקל כסף, מאיש שאיננו עני: „האם בזה יהרס כצב האיש העשיר“? ובכ"ז הלא תודה, אחי, כי לא ינקה גם הגנב הזה וכי הוא מיטתית את נפשו המוסרית, והצדק חובע את תפקידו לענוש אותו כדי ריטתני כי ילח יד בבנין הצדק אשר בכללו הוא יסודו של עולם. ומה תאמר, אחי, בהיותך נמנה בין האנשים אשר אם ירבו כמותם בהנהגתם יועם הזוהר הלאומי, כי השבת הוא המחיה את הרוח הלאומי, ברוממות קדושתו הניכרת מכל פרטי הלכותיו, מכל המוני הלימודים שעליהם, מכל דקדוקיהם ועומק כוונותיהם שכלל אלה יאיר אור הנוגה של גודל ערך הרוח הלאומי, ובסתירת אבן אחת מהבנין הגדול הזה, אם כי לא יפול הבנין בכללו, אבל הסותרו הלא הוא נותן יד למהרסי אושר האומה, ואיה איפוא חובתך בתור בן נאמן לעמך — לכבדו ולעשות כל אשר יש לאל ידך לרומם אשורו ושלמו? ע"כ דע בצדק, כי בהיותך כחלל גם סעיף אחד מקדושת השבת, הנך ממרה את פי ד', בדבר הנוגע להיות המטרה של תעודת עמך.

ויחד עם כל אלה הנה השבת הוא העמוד ההיסטורי היותר נאמן להבטיח לנו את נצחיותנו הלאומית, כי הוא זכר ליציאת מצרים: „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוצאך ד' אלהיך“¹³. הנה אדון כל המעשים, אביר הטבע, שישם הק ההתפתחות בהטבע הכללי, ובתוכו גם לרוח האדם, אשר בהכרח יבוא לתעודתו, כי הוא צוה ויעמוד¹⁴, הוא הוא אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים והוא הראה לך לדעת כי אין תעודתך להיות עבד, וכי תמלא את תעודתך רק בהיותך לעם החי חיים של חירות. בהיותך מקדש את השבת לתכלית הידיעה הזאת, תרומם רוחך הלאומי ובכל עת מצוא אשר תמצא מקום לעבוד לטובת עמך ואשרו תמלא רוח ד' לעסוק בזה ברוח נכון¹⁵, בלב שמח המכיר את ערך פעולתו.

והנה יסוד התורה היא עצת ד' לכוונן את רוח ישראל בכללו למטרתו, כמו שאמר הנביא: „ואשם דברי בפך ובצל ידי כסיתך לגטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה“¹⁶. האדם הרואה לעינים¹⁷ יחשב שיצייר לו מושגים נכבדים וישרישם בלבבות מי שרוצה בהדרכתם ע"י מליצות וספורים למודיים והצעות, אבל ד' ית' פעולתו אמת, הוא יוצר רוח האדם בקרבו¹⁸, והוא יודע תעלומות לב, איך יתפתח ויתקיים, ואיך ישקע וירד; הוא מצוה על מעשים, שהמה מפתחים ומעמידים את המושגים מעצמם. יד ההשגחה האלהית שמה משטרה גם בתהלוכות ההיסטוריה האנושית, למען יבא רוח האדם אל השלמתו, ולעם ישראל שהוא הנושא את דגל השתלמות רוח האדם צוה לעשות מעשים שתמיד יגדילו וישפיעו לשלמות מלוי תעודת העם על ידם. „ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם וגבון הגוי

13. דברים ה' ט"ו. 14. תהלים ל"ג ט'. 15. ע"פ תהלים נ"א י"ב.
16. ישעיה נ"א ט"ז. 17. ע"פ שמואל"א ט"ו ו'. 18. זכריה י"ב א'.

מִרְיָן הָרַב ר' אַבְרָהָם יִצְחָק הַכֹּהֵן קוֹק זצ"ל

הַגְדוֹל הוּא"¹⁹, גוֹי גָדוֹל וְחָכָם הוּא — מִי שִׁישׁ לוֹ חוֹקִים שֶׁהֵם מִיִּשְׂרָאֵל אֶת רוּחוֹ לְקִרְאָת תְּעוּדָתוֹ. וְתַחַת אֲשֶׁר בְּכָל הָעַמִּים הָיוּ צְרִיכִים הַמוֹשְׁגִים בַּעֲצָמָם לְהַמְסֹר, וְכַפִּי יִלְדוּת הָאָדָם בַּהֲכָרָה הָעָלוּ קְמֻשׁוֹנִים וְשִׁיבוּשִׁים — אֲצֵל עִם חֲכָם וְנִבּוֹן הַחוֹקֵר לְכָל תְּכֵלִית אֵין צוּרֵךְ לְמַסּוֹר לוֹ מוֹשְׁגִים עֲצָמָם, כִּי אִם לְקַבֵּעַ לוֹ חֻקִּים שֶׁעַל יָדָם יִבָּא לְהַשְׁכִּיל אֶת הַמוֹשְׁגִים הַטְהוּרִים. עִם חֲכָם וְנִבּוֹן יוֹכֵל לִהְיוֹת — רַק מִי שִׁישׁ לוֹ חוֹקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּכָל הַתּוֹרָה הַזֹּאת.²⁰

ע"כ אחי בתור בן נאמן לעמך שמור נא מכל משמר את אוצר הלאומיות, את קדושת החוקים והמשפטים; וכפי גודל ערך כלל התורה כולה בשמירתה תגדל קדושת השבת שהוא מרכזי הרוח של עמנו ומקדש תעודתו — כל שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע.²¹

מתנת השבת

לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם. אָמַר לוֹ הַקִּבְיָה
לְמִשָּׁה מִתְנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גָּנוּי וְשַׁבָּת
שָׁמָּה וְאֲנִי מִבְּקֵשׁ לִיתְנָה לְיִשְׂרָאֵל לֶךְ וְהוֹדִיעֵם.
מִכָּאן אָמַר רַשְׁבֵּ"ג הַנּוֹתֵן פֶּת לְתִינוּק צָרִיךְ
לְהוֹדִיעַ לְאִמּוֹ. (שַׁבָּת י. ב.)

סְגוּלָה מִיּוֹחֶדֶת יֵשׁ לָהּ לְמִתְנַת הַשַּׁבָּת לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּה מוֹבִלְטִים הֵם שְׁנֵי הַצְדִּידִים הַמַּחֲוִים וּמַחֲיִים עוֹלָמִי עַד, הַצֵּד הַגָּנוּז וְהַצֵּד הַיָּדוּעַ, וְרוּחַ הַחַיִּים אֲשֶׁר לְהַשְׁבֵּת מִרְחַפֶּת הָיָא עַל כָּל הַשְּׁטַח שֶׁל חַיֵּי יִשְׂרָאֵל מֵרֹאשׁ וְעַד עָקֵב.
אֵין לָנוּ, שׁוֹם מִצּוּה שַׁבְּתוּרָה, שֶׁהִיא צְרִיכָה כָּל כֵּךְ לְמֹדֵר, כָּל כֵּךְ הַקְשָׁבָה וְכָל כֵּךְ שְׁמִירָה כְּמוֹ קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת. כָּל חֶרֶד לְדַבֵּר ה' יוֹדֵעַ, שֶׁבִּלָּא שִׁימַת לֵב חוֹדֶרֶת, בִּלָּא לִימּוֹד וְשִׁינוֹן, שֶׁל הַלְכוּת שַׁבָּת, וּבִלָּא הָעִמְקָה עֲלִיוְנָה, בְּרוּחַ קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת אֵין אֲנוּ יוֹצְאִים גְּדָה יְדֵי חוֹבוֹתֵינוּ. וְכִלְפֵי הַחִילּוּפִים שֶׁבְּמִדְרִיגוֹת שֶׁל אִישֵׁי יִשְׂרָאֵל, בְּתוֹכָן קְדוּשַׁת הַיְּהוּדוּת. שֶׁבִּנְשֻׁמָּתָם, כִּכָּה יִתְחַלְפוּ הַמִּדְרִיגוֹת שֶׁל קְדוּשַׁתָּהּ שֶׁל שַׁבָּת אֲצֵלָם, הַחֵל מֵהַמוֹנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְעַד אֲנָשֵׁי הַתּוֹרָה וְהַקְדוּשָׁה הַיּוֹתֵר נִשְׁגָּבִים, שֶׁכָּכָל הַזִּמְנִים וּבְכָל הַדּוֹרוֹת. זֶהוּ מִצַּד הַתּוֹכָן הַגָּנוּז שֶׁל מִתְנַת הַשַּׁבָּת. אֲבָל כֶּשֶׁם שֶׁהַשַּׁבָּת הִיא מִתְנָה גָּנוּזָה מִצַּד אֶחָד כִּכָּה הִיא גַּם כֵּן מִתְנָה גְּלוּיָה מִצַּד הַשָּׂנִי. מִתְנָה הַבָּאָה מִתּוֹךְ הַהוֹדָעָה מִתּוֹךְ ה', לֶךְ וְהוֹדִיעֵם" שִׁצוּת הַקִּבְיָה אֶת מִשָּׁה. גַּם אֵלֶּה שֶׁרַק דַּעַת שֶׁל יִלְדוּת שֶׁל תִּינוּקוֹת וְלֹא שֶׁל אִישִׁים מְבוֹגְרִים בְּרוּחַ יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיֹת בְּלִבָּבָם לְעוֹמֶת הָעֲרֻכָּתָה שֶׁל מִתְנַת הַשַּׁבָּת, גַּם הֵם כָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא נִתְקוּ מִחַיֵּי הָאוּמָה, עֲלוּלִים וּמוֹכְרָחִים הֵם לְהַכִּיר כְּבוֹדָה וְחִסְנָה, אוֹרָה וְזִיּוּה, שֶׁל מִתְנַת הַשַּׁבָּת לְיִשְׂרָאֵל. וְלֹא לְחִינָם הַמְשִׁיכָה הַבְּרִייתָא שֶׁם אֶת מֵאֲמָרוֹ שֶׁל רַשְׁבֵּ"ג הַנּוֹתֵן פֶּת לְתִינוּק צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְאִמּוֹ, וְהִנֵּנוּ בֹּזֵה קְרֹאִים וְעוֹמְדִים, רְבוּתֵינוּ וְחִבְרֵינוּ הָאֲהוּבִים וְהַנְּכַבְדִּים אֲשֶׁר נִתְכַּנְסְתָּם לְהַאֲסִיפָה הַגְּדוּלָה וְהַקְדוּשָׁה הַזֹּאת, עַל פִּי הַזִּמְנָתָם שֶׁל שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת הַקּוֹדֵשׁ שִׁישׁ לָנוּ,

²¹. יִשְׁעִיָּה נִצִּי ב'.

²⁰. דְּבָרִים ד' ה.

¹⁹. דְּבָרִים ד' ו'.

בירושלים עיר מעוזנו, „משמרת השבת“ ו„למען השבת“, שומרינו הותיקים והנכבדים, העומדים יחד על משמרת הקודש, לשמור על המתנה הגנוזה שלנו, אשר בה צפונה כל הארת חיינו, לבל תעשק ממנו, לא על ידי זדים, המתנקשים בחיי האומה וגשמת כבודה, ולא על ידי טועים, המתהלכים במחשכים, אשר לא ידעו במה יכשלו. המים באו עד הנפש, ובמקום ירושת פליטתנו, אדמת הקודש אשר אמרנו ותמיד נאמר כי בצלה נחיה, כמו לנו מהרסים ומחריבים, אלה במחשבת מעל ובלשון אפעה, ואלה בפועל כפים וביד רשע, באים יחדו לנצל את עדיינו מעלינו ולשום את קדושת השבת למרמס, לרגלי כל תאות לב נעוה. ומהם אנשים, אשר יתאמרו להיות מנהלים צבוריים, ומחנכים לקטנים ולגדולים.

רבותי! לא עת לחשות ולא זמן לשבת בחבוק ידים ולא להסתפק גם במאמרים קצרים או ארוכים, ולא באסיפות הבאות מזמן לזמן. השבת בין מצד כחה הגנוז ובין מצד חילה הגלוי תובעת מאתנו את עלבונה, עלבונינו הנורא וכשומרים את חומות ירושלים בשקידה מתמידה ובלתי פוסקת גם אנו לא נחשה וכל היום וכל הלילה לא נתן דמי. המזכירים את ד' על דמי לכם¹, ואל תתנו דמי לו², עד אשר קדושת השבת ועושר מתנתה הגנוזה והמורעת האישית ותתינוקית גם יחד תשוב להיות לתהילה בארץ.

תקופת-השנה

הגנו חשים את החליפות של הזמנים על ידי הסימנים אשר נסתמנו בהם חלקי הזמן על-פי-הטבע ועל פי התורה. כשאנו עוברים מפרק לפרק בפרקי הזמן כמו משנה לשנה, אנו חשים בקרבנו תופעה של חידוש: הלך חלק מהחיים שלנו ונעשה עבר מסויים, והגנו מתעתדים לקבל חלק חדש של חיים בתור עתיד. הצד המוסרי שלנו מרויח מהרושם הזה של גבולי הזמן המסויימים, שעל ידו הגנו יכולים להביא לנפשנו את החשבון של העבר, לזכך אותו ולצרפו ולהסיר את כל הסיגים אשר נטפלו עלינו, על ידי שגגותינו ופשעינו, על ידי כל החולשות שלנו, הנפשיות והגופניות, באופן, שאלה לא יוסיפו את השפעתם הרעה על החיים העתידיים שלנו. ולאידך גיסא אחרי הזיכור הזה אנו מכשירים את עצמנו לקבל את כל הרשמים הטובים מהצד הבריא הטהור והזך שנפל בגורלנו במשך החלק של החיים, שהגנו כעת מכירים אותו בתור עבר.

זאת היא תכונת התשובה המתעוררת בקרבנו בכלל ובפרט, לעת החידוש של תקופת-השנה, וזאת היא ההכרה הבהירה של ישראל המתחיל את שנתו בעשרת-ימי-תשובה, אחר שחתם אותה בחודש-אלול וימי-הסליחות.

כשם שאנו מדברים על דבר היחס שלנו אל הזמן בבחינת השנים, כמו כן הגנו צריכים לדבר על דבר היחס של הרשמים שלנו ביחס לתקופות, לא להתקופות הקטנות שהן חלקים של השנה, אבל כוונתנו היא לתקופות תולדותיות. כלומר, לזמנים שבהם מתחדשים המאורעות אצלנו עד כדי מדה זו, שאנחנו מתרשמים על

1. ישעיה ס"ב ו'. 2. שם שם ו'.

ידם, שיצאנו מגבול אל גבול מתקופה ישנה שנעשית אצלינו בתור עבר, לתקופה חדשה שהיא הולכת ומהווה לנו עתיד. אלה השינויים אף על פי שלא נסתמנו הגבולים שלהם לא מצד הטבע הקוסמי ולא מצד התורה, בכל זאת אנו חייבים להקיש אותם אל הצביון של חידוש השנים המסומנות בסימני-טבע וסימני תורה. גם בהן, בתקופות, הרי יש לנו עבר ועתיד, ויש לנו קוים של חידושי ענינים המהווים את רשימתם על התפיסה הנפשית של הכלל כולו ושל חלקיו, כלומר, על האומה כולה ועל אישיה הפרטיים. גם חידוש תקופה בחיי העם מוכרח להתקבל באותה ההקשבה של רשמי תשובה, שיש בהם משום הזיכוך, והסרת הסיגים של החיים שעברו, כדי שישארו לנו כל תכני העבר הזכים והמאירים, אלה התכנים שיש בהם לדת-חיים כבירים, אמיצים וטהורים, כדי שנוכל להכניס אותם בתוך האוצר המתחדש של התקופה החדשה הזאת שהולכת ומתהווה. בתקופת-הזמנים אשר אנחנו עומדים בה כעת, במצבו הכללי של כל עם ישראל, וביחשו אל העברת מעמדו, לפחות בחלקים חשובים ממנו, מהגולה אל הארץ, בחילוף תכונות מהנדידה אל המנוחה, הרי יש בזה משום חידוש של תקופה בחיי הכלל, שאנו מוכרחים שלא לשכח לקבל אותה בצורחה המיוחדת הקבועה בישראל לחידוש של זמנים, כלומר, בפתיחת פתחי תשובה מאירים ורחבים אשר ישמשו לנו להסיר את כל הסיגים אשר נדבקו בקרבנו מתוך העבר של הגלות המרה, מתוך דבוקי הטומאות של ארץ העמים¹, מתוך המאפלים הקודרים של ארעא דחשוכא², כדי שישארו לנו הנכסים הגדולים, אשר החזקנו בהם בכל תוקף, ואשר מראשיתו של הגלות לקחנו אותם עמנו מארצנו הקדושה, והן הן הגן מניות החיים אשר החיו אותנו ומחיות הם את כללנו גם כעת, למען נוכל להיות עומדים קיימים ושלמים בכל צביונו ובכל הדרת-תקומתנו, להכנס בהם ועל ידם מלאי רכוש רוחני כביר אל התקופה החדשה, תקופת הגאולה והתנוצצות הפדות אשר התחיל צור ישראל להאיר עלינו בקווי אורה. עד אשר ילך האור הלך וגבור³ ויפוח היום ונסו הצללים⁴, ואור חדש על ציון יאיר⁵ במהרה בימינו אמן.

אל התשובה

התשובה היא שיבה אל המקוריות, אל הראשית, לחבר את כל ענפי החיים אל השורש אשר משם הם יוצאים.

נשמתנו, הלא טהורה היא, חלק אלוה ממעל¹, רבת חיים היא במקורה העליון, רבת אורה ורבת תפארת, אבל גדלה ותפארתה, חסנה והדרה, גלוי הוא בעולם הרוח העליון, וכאשר התחילה להתקשר בעולם של החיים המעשיים, ונתאגדה עם הגוף וכל כחותיו, נצטרפה עם דאגותיו וטרדותיו, ונסתבכה בסבכי

1. ע' אהלות פ"ב מ"ג ועירובין ל'; 2. ע' פסחים לד'; וע' אורות-הקודש ח"א חכמת-הקודש פרק ק"ו, וח"ב האחרות-הכוללת פרק י"ט וע"ע אורות אורות-התחיה פרק נ"ה, ואורות-ישראל פרק ט' ט'. 3. ע' ירושלמי ברכות פ"א ה"א, וירושלמי יומא פ"ג ה"ב. 4. שירה-שירים ב' י"ג, ד' ו'. 5. ע"פ ברכת יוצר. 1. איוב ל"א ב'.

מלחמת חייו הקשים, אף כי בזה ורק בזה הלא עלתה בידה להרשים את רשמי פעולותיה, על עולם מוגשם ומובלט, על עולם של חיים קשורים בתנאים של חיוניות, ועצמה מפעלית, אבל הלא ענפיה נתפשטו בהכרח במורד כזה, עד שהסתגלה לאלה המפעלים ותוכן החיים המוגבל בהגבלת בשר ודם, ומתוך כך כהו מאורותיה, והועם זיו אורם, ומתוך המחשך הזה, באים כל דרכי התעיה הרבים אשר בחיים האנושיים. אמנם הננו נקראים אל התשובה, והבת-קול היוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת: „אוי להם לבריות מעלבונה של תורה“ יא, היא מכה גלים בלבבינו ומומן לזמן וביחוד בימי התשובה הננו שמים אל לבנו, כי עת לעשות לד' יב, וכבר הגיע הזמן לשוב בתשובה, כלומר, לקשר את הענפים של החיים המתגלים בכל העלילות, בכל המפעלים, בכל התכונות ובכל המדות, אשר לנו, אל מקור שרשם אל טהרתה של הנשמה, אל ראשית הוייתה, אל אצילות כבודה ומקור אור חייה. שובה ישראל עד ד' אלקיך.²

כמקרה הנשמה בגוף האיש היחידי, ככה הוא מקרה הרוח, המחולל תנועה בקרב עם שלם.

ותנועתנו הקדושה, תנועתה של התחיה הלאומית ושיבת ציון ראו עינינו, כי היא נאצלה מראש מקדש ממקור הקודש, מתוך השקיקה האלקית, אשר היא מפעמת בכנסת ישראל, האומרת בלי הרף „נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ד', לבי ובשרי ירננו אל אל חי“³ הצעדים הראשונים אשר נתגלו בלידתה של תנועת הקודש, כאשר יצאו מידי מחולליה הראשונים, הלא כולם היו ספוגים טל קודש, מאויים נאצלים, חזיונו של הלוי, הלא היה מלא צמאון נפשי עמוק, לחזות בנועם ד' בהיכל קדשו, ארמון על מכונו ושרי קודש מהללים בהדרת קודש, בזיו תפארתם.

תחית הנשמה הישראלית בכל מילואה, בכל זיו קדשה, זהו אומר הסלה⁴ אשר תכין את הרוח, להחל מפעלים בהגשמת ישוב ארץ ישראל, וטוהר ותם נשקפו מכל המבטים אשר נתגלו לחבת ציון, במלא היהדות. אמנם הנשמה האצילית הזאת, נתקשרה בתקופת הימים עם מסכת עבודה של חיים מעשיים וחמריים, חיי ארץ ממשיים, עם כל מלחמותיהם עם כל הצללים שבהם, עם כל המחשכים הפזורים במהלכים של מלחמת החיים הקשה, רבת המכשולים, ומתוך כך הועם אורה, וכהה זיוה והדרה, ומתוך המעוט הזה של זוהר האורה המקורית באו דרכי תעיה רבים, על החשבון של הבצרון המעשי והתכונה הקרקעית והפוליטית, לבשו שמי השאיפה הקדושה המקורית, קדרות, והננו הולכים ונתקלים בנתיבותיה, חשוכי פנים ובהולי מחשבה.

ועל אדמת הקודש הזאת, מכון כל התקוות האציליות, שהננו קשורות קשר אמיץ עם מקור חיינו העליונים עם ההתעלות אל מרומי הטוהר והקודש, אשר יבאו לנו, יחד עם המשמרת האיתנה, של כל אוצרות קדשינו אשר הם לנו למורשה מימי קדם, ממקור אור הקודש, ממעינה של תורת אמת, תורת

1. אבות פ"ו מ"ב. 2. ע"פ תהלים קי"ט קכ"ו. 3. הושע י"ד ב'. 4. תהלים פ"ד ג'. 5. צ' חבקוק ג' ט'.

הַחַיִּים, אֲשֶׁר בִּידֵינוּ נַחֲלַת עוֹלָמִים, מִמִּקּוֹר חַיֵּי הַחַיִּים, מִזִּיו נִשְׁמַת חַי הָעוֹלָמִים, אֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְקִדּוּשׁוֹ.

עַל גְּבוּל קוֹדֶשׁ זֶה, הִנֵּנוּ עֵתָה, סוֹבְלִים כָּל כֶּךְ, מִדְּרָכֵי מַכְשָׁלָה וּשְׁכַחַת הִיסוּדוֹת הַמִּקּוֹרִיִּים, אֲשֶׁר לְנִשְׁמַתָּהּ שֶׁל הַתַּחִּיָּה הַלְאוּמִית, וּמִקּוֹרָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֲבַת צִיּוֹן הַמַּעֲשִׂית בַּתְּעֻצּוֹמוֹת קִדְשׁוֹ.

וְעַל יְדֵי הַמַּעֲטָה הָאוֹרָה, אֲשֶׁר בָּאָה בַּעֲקֵב הַתַּחֲבִּירוֹתָהּ הַמוֹכְרַחַת שֶׁל נִשְׁמַת הַתַּחִּיָּה, אֶל הַחֲמִרִיּוֹת, וְהָאֲרָצִיּוֹת, הִנֵּנוּ שְׂרוּיִים בְּאַפְלָה וּדְלִדּוֹל כֶּת, עַד אֲשֶׁר גַּם הַתּוֹכֵן הַמַּעֲשִׂי בַּעֲצָמוֹ סוֹבֵל הוּא נִוְרָאוֹת.

וּמִתּוֹךְ הַמוֹעֵקָה הַגְּדוֹלָה, מִתּוֹךְ עֲצַמַת הַמַּכְאוֹב שֶׁל הִירִידָה לַמַּעֲמָקִים הַנּוֹרָאִים, הִנֵּנוּ קְרוֹאִים מִבֵּית קוֹל הַיּוֹצֵאת מַחֲוֵרְבוֹת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, אֶל הַתְּשׁוּבָה, אֶל הַשִּׁיבָה שֶׁל הַתְּנוּעָה כּוֹלָה, עִם כָּל עֲנִפֶּיהָ, אֶל מִקּוֹרֵיהָ, הַיּוֹתֵר רֵאשׁוֹנָה, אֶל הַדָּר אֲצִילוֹתָהּ וְאֶל הַדָּרַת קִדְשָׁהּ, וְאֵם תְּשׁוּבָה יִשְׂרָאֵל נָאִם ד' אֵלֵינוּ תְּשׁוּבָה¹, וּגְדוּלָּה תְּשׁוּבָה שֶׁמִּבִּיאָה גְּאוּלָּה וּרְפוּאָה לְעוֹלָם².

וְכֵמוֹ עַל הָעוֹלָם כּוֹלֵו, וְכָל פְּרִטִּיּוֹ, גַּם עַל הַתְּנוּעָה בַּעֲצָמָהּ, וְכָל סַעֲפִיָּה הִנֵּנוּ קְרוֹאִים מִנְּהַמַּת נַפְשָׁנוּ, וּלְבִנּוֹ צוּעֵק אֶל ד', „כִּי עַל הַתְּשׁוּבָה מִרֵּאשִׁית הַבְּטָחָתָנוּ וְעַל הַתְּשׁוּבָה עֵינֵינוּ מִיַּחֲלוֹת לךְ“, שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ד' אֶלְקִיד³, לָכוּ וְנִשְׁוֹבָה אֶל ד' כִּי הוּא טֶרֶף וִירְפָאֵנוּ, יָךְ וַיַּחֲבִשְׁנוּ, יַחֲיִינוּ מִיּוֹמִים, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְיָמֵנוּ וְנַחֲיָה לְפָנָיו⁴ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

הַשּׁוֹפָר וְהַחֲצוֹצְרוֹת

הִנֵּנוּ עוֹמְדִים כּוֹלֵנוּ, כָּל קֵהֶל יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ וּבְגוּלָּה, לִשְׁמוֹעַ אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר, בְּיוֹם הַזִּכְרוֹן, הַבַּע"ל. אָמֵנוּ, מִשְׁתַּוָּקֵקִים אֲנַחְנוּ גַּם כֵּן לִשְׁמוֹעַ עִם הַשּׁוֹפָר אֶת קוֹלָן שֶׁל הַחֲצוֹצְרוֹת. מִקְּסִים אוֹתָנוּ הַצִּיּוֹר הַקִּדּוּשׁ שֶׁל הַשּׁוֹפָר „הַאִידִיָּאִלִּי“, הַמִּפְּאָר בְּהִידּוּרוֹ, „שִׁפּוֹ מִצּוּפָה זֶהָב וְשִׁתִּי חֲצוֹצְרוֹת מִן הַצַּדִּדִּין, שׁוֹפָר מֵאֲרִיךְ וְחֲצוֹצְרוֹת מִקְּצֵרוֹת שִׁמְצוֹת הַיּוֹם בְּשׁוֹפָר“¹. אָמֵנוּ, אֵין אֲנוּ רֵאוּיִים עֲכָשִׁי בְּדִלְדוּלָנוּ לַמִּדָּה זֶה לְהַגְשִׁימָהּ בַּפּוֹעַל, וְרַב פֶּפֶא בִּר שְׁמוּאֵל סִבֵּר לְמִיעֵבֵד עוֹבְדָא כְּמַתְנִיתִין אִמֵּר לִיה רַבָּא לֹא אִמְרוּ אֵלָּא בְּמִקְדָּשׁ וְלֹא הִיוּ נוֹהֲגִין כֵּן אֵלָּא בְּשַׁעֲרֵי מִזְרַח וּבְהַר הַבַּיִת בְּלִבָּד וְאִמֵּר רַבָּא וְאִיתִימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי מֵאִי קָרָא דְכָתִיב בְּחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הִרִיעוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ ד'², לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ ד' הוּא דְבַעֲיָנוּ חֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר אֲבָל בַּעֲלָמָא לֹא³, וְאֵם כֵּן הִנֵּנוּ כַּעַת שׁוֹמְעִים בְּבֵיתֵינוּ בְּמִקְדָּשֵׁינוּ הַמַּעֲטִים רַק אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר לְבָדוֹ, אֲבָל הֵלָּא קְשׁוּרִים אֲנַחְנוּ לְצִפִּיתֵינוּ הַבְּטוּחָה, שְׂעוֹד יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתָנוּ אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אֵהָב סִלָּה⁴, וְנִשְׁמַע בְּבֵית חַיֵּינוּ אֶת הַקּוֹל הַמּוֹרֵכֵב, שֶׁל הַחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל הַשּׁוֹפָר בִּיחָד, אָמֵנוּ גַּם אִם לֹא נִשְׁכַּח שֶׁחֲצוֹצְרוֹת מִקְּצֵרוֹת, וְשׁוֹפָר מֵאֲרִיךְ, שִׁמְצוֹת הַיּוֹם בְּשׁוֹפָר. יוֹם הַזִּכְרוֹן יוֹם הַתְּרוּעָה, הֵלָּא הוּא הַיּוֹם הַגְּדוֹל הַקִּדּוּשׁ לְאִדּוּנֵינוּ, שֶׁהִנֵּנוּ

4. יִרְמְיָה ד' א'. 5. ע' יוֹמָא פִּי. 6. הוֹשַׁע ו' א'—ב'.

1. רִיָּה כּוֹ: כְּמִשְׁנָה. 2. תְּהִלִּים צִיּוֹ ו'. 3. רִיָּה כּוֹ. 4. תְּהִלִּים מִיִּז ה'.

מבליטים על ידי שופרותינו את החגיגות הנצחית של נצח ישראל. קול השופר קורא באזנינו את ההכרזה האדירה של אל תירא עבדי יעקב⁵, ואל תחת ישראל. ובתקופתנו זאת כמה עמוק צריך להיות אצלנו הרושם של ההפגנה הקדושה הזאת, על אף כל צרינו ושוטני נפשינו, האומרים לנו ונכחדים כגוי, ולא יזכר שם ישראל עוד⁶, אשר סביב שחו עלינו⁷ בכל תפוצותינו בגולה, גם פה על אדמת קדשנו גאון עז לנו.

אמנם ההפגנה הנשמטית הרי כפולה היא, שהרי אנחנו חיים בתוך הטבע המקיף אותנו בחוקיו, והננו מצויים להתהלך עמהם, בקשר קדושת התורה והמצוה⁸ את חוקותיו תשמרו, חוקים שחקקתי בהם ימים וארץ⁹. אנחנו גם כן מאוגדים, עם כל המעשים אשר רוח האדם הולך ומחדש אותם עם כל הטכניקה כולה, וכל הסתעפויותיה. וכשם שאנו מתהלכים עם חוקי הטכניקה, וחייבים בהתאמה לדבר ה' ואור תורתו, כן אנו מתהלכים עם חוקי הטכניקה, וחייבים אנו ללכת בהם גם כן בהתאמה עם חוקי התורה ויפעת אורה. ונמצא שיש לנו יהדות טבעית ויהדות טכנית, היהדות הטבעית מובעת היא בתקיעת השופר הכלי הטבעי, אמנם היהדות הטכנית היא מובעת בתקיעת החצוצרות כלי המעשה המתקן במפעלו של האדם, באומנתו הטכנית.

השאיפה האמיצה שלנו היא להרים קרן בשני חלקי היהדות הללו הטבעית והטכנית, אבל כדי להתאים התאמה גמורה לחיינו את כל המשאלים הטבעיים והטכניים יחד, על פי התורה והמצוה¹⁰, הננו יכולים להוציא אל הפועל דוקא כשנבוא לחיינו הכלליים השלמים, שהסימן לזה הוא כשנוכח לשוב אל נוה קדשנו, בכל הודו והדרו. כשנעמוד לפני ד' במקום נזיר של עולם בבית קדשנו ותפארתנו, כשמקדש מלך ועיר מלוכה לנו יהיה משוכלל בהדרו. אמנם גם כאשר היד השלוחה במקדשנו, שברה את חסנינו, אל תשמח אויבתנו לנו. אמת הדבר, שהיד הרשעה יכולה היא להשתלח בהיהדות הטכנית והוד החצוצרות נלקח ממנו לשעה, אבל הכל יודעים שהטכניקה כולה רק על הטבע האיתן היא מיוסדת והיהדות הטבעית שלנו אין שום יד של צר יכולה לשברה. בזה הננו החסינים והעזים שבאומות, ולעולמים נשאר בידינו השופר. ולקולו הננו מתעוררים ובטוחים בשאיפתנו המנצחת שבמהרה ישובו לנו גם החצוצרות, והיהדות הטכנית תופיע עלינו בקרוב בכליל תפארתה, והיא תפאר גם כן את היהדות הטבעית שלנו, שנוטלו ממנה הודה והדרה בתגרת יד האויב אשר הרע בקודש.

ובחצוצרות וקול שופר נריע לפני המלך ד' בבית נכון וגשא. ונלמד את עצמנו ואת כל עמי הארץ אשר יראו כי שם ד' נקרא עלינו, כי הטכניקה האנושית נוצרה כדי לשמש את העולם ואת החיים הנועדים על-פי דבר ה' להיות חיים תמימים וטהורים כאשר עשה אלקים את האדם ישר¹¹ והיא צריכה לא לבלע ולהשתית אלא להעשות טפל לקיומו של העולם בטוהרת טבעו הבריאה

5. ישעיה מ"ד ב'. 6. תהלים פ"ג ה'. 7. ע"פ תהלים ג' ו.
8. ויקרא רכ"ב פרשה ל"ה ד'. 9. קהלת ז' כ"ט.
10. שמות כ"ד י"ב, מלכים ב' י"ז ל"ה, דהיי"ב, י"ד ב'.
11. ויקרא רכ"ב פרשה ל"ה ד'.

והרענון על פי מהלך חוקי הטבע אשר ברא אלקים חיים ומלך עולם להחיות בהם את בריותיו. ונזכור גם וביחוד אז בימי גדולתנו ופארנו כי השופר מאריך וחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר.
ואשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכו¹⁰.

„הסוכה האחת“

כל האורות בישראל ישבו בסכות מלמד
שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת
(סוכה כ"ו ב')

יש הפרש גדול, בין תפיסת החיים, שהיא באה על ידי כח הדמיון של האדם היחיד, או החברה הצבורית בכלל, לתפיסת החיים הבאה, ע"י בהירות השכל, בשעה שהוא ניצול מפגעי הדמיון. השכל מפני שכשהוא עומד בבירורו, הרי הוא דן, על כל הדברים, כמו שהם, לא רק כמו שהדבר נתפס בציורו הפרטי של האדם, אלא הוא דן על עצמותם של הדברים באין שום הפרש בין אם הוא יכול להגיע למטרתו, להשיג באמת את הדברים כמו שהם, או שאינו יכול להגיע למטרתו זאת, אבל החפץ השכלי, הרי הוא תמיד להגיע אל האמת ולהכיר את הדברים כמו שהם, מה שאין כן החפץ הדמיוני, הדמיון אין לו שום נטיה כלל להגיע להשגתם של הדברים בברורם, אלא הוא משתוקק לצייר דברים כפי מה שהם ניתנים להצטייר בחוג המצייר הפרטי, האסור בדמיונו. ובשביל כך כל זמן שהאדם הוא קשור בכבלי הדמיון בחייו הרי תפיסתו המחשבתית היא רק תפיסה פרטית, וזה גורם שאי אפשר כלל שיתלכדו הדעות ויתאחדו באגד אחד, כל זמן שבני אדם הגם מסורים להחיים הדמיוניים שלהם. כי רק תפיסת החיים השכלית, מפני שהיא לפחות שואפת להכרת הדברים כמו שהם עומדים מחוץ להמעמד הפרטי של המצייר ביחידותו, הכרה זו עלולה היא, לקשר קשר של אחדות בין אישים שונים, ובין חבורות שונות, מפני שהבהירות השכלית, שהיא תפיסת חיים כוללת המאחדת את הפרטים, היא מאחדתם. כל חטאות האדם, שהן גמשכות מפני התגבורת של הגסות החומרית על העדינות הנשמטית, הן גורמות, שברוחו של האדם מתגברת תפיסת החיים הדמיונית, שהיא בטבעה פרטית, ובשביל כך אי אפשר כלל, שייבאו אנשים לידי אחדות כוחלטה בדיעותיהם, ורגשות חייהם העצמיים, כל זמן שכח הדמיון הבא מתוך ההשפעה הרוחנית הירודה, הזולפת על הרוח מצד הכח החמרי שבאדם, הוא השולט על המערכת של החיים, היחידים והצבוריים, ועל כן כל זמן, שהעונות מקשרים את החיים בכבליהם, אי אפשר לקוות לשיווי בדעות, ולאחדות של שלום, אבל אחרי אשר אור התשובה הופיע בעולמנו, על ידי קדושת יום הקדוש, יום הכפורים, וכל ישראל נטהרו מחלאת החטא, או הטהור הנשמתי מתגבר בקרבנו, ובמקום הדמיון המתעה יבא השכל הטהור תגנוז במעמקי נשמתינו להאיר את אופק חיינו, וקרני הוד מאורה של תורה מגרשים את צללי

10. תהלים פ"ט ט"ז.

הדמיון המתעה מקרב נפשנו, אז, כאשר בא אחר כך החג הקדוש חג הסוכות ההולך ובא עלינו לטובה, הננו כבר מתכשרים לבא, על ידי טהרת השכל המאיר עלינו, לידי תפיסת החיים העצמיים השופעים ממקור האמת המוחלטת עלינו, ועל ידי זה יכולות הן הדיעות המופרדות על ידי צללי המחשכים של הדמיון להיות הולכות ומתאחדות, ותחת המאפל של הפרודים והמשטמות, ריבי המפלגות והסכסוכים האישיים, המשחיתים בנו כל חלקה טובה, ברות ובחומר, יבא האור הטהור הנאצל על קדושתה של הסוכה ומגרש מאתנו את צללי הבלהות של הדמיונות המתעים. ואור תורה, וזוהר יראת שמים באהבת אמת, הולך ומתפשט על כל מהותנו, לאחד על ידם את הרעיונות למיניהם, ואז הרינו מתעלים ומגיעים ליקרת האחדות השלמה הראויה להיות מופיעה באור קדושתה על כל פזורי ישראל כולם.

וכל ישראל נעשים ראויים לישוב בפוכה אחת.

הסוכה

הסוכה היא בעדנו מבצר הגנה, „תצפנם בסוכה מריב לשונות“¹. אנשי כנסת הגדולה שבטלו יצרא דעבודה זרה מישראל², כתוב עליהם שעשו סוכות כאלה שלא נעשו כמותם מימות יהושע בן נון „ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן-גון כן בני ישראל עד היום ההוא, ותהי שמחה גדולה מאד“³. ומה היו הסוכות המפוארות הללו, מפרשים שם בתלמוד „דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה, ואגין זכותא עליהו כי סוכה“⁴. ואם כן הסוכה היא בעלת תוכן של הגנה.

ואם יפלא בעינינו איך תוכל דירת עראי כסוכה⁵ להגן עד שבלא היסוס נוכל עוד לקחת אותה כדוגמא להגנה והבטחון שלנו, איך יוכל בנין של „שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח“⁶ ליהפך למבצר ולכגן נגד כל צר ואויב. מוכרחים אנחנו להגיד גלוי לפני כל באי עולם שאמת נצחית היא, שדוקא זאת הסוכה שהיא נבנית דוקא בצורה כל כך קלושה עד שמצד צורתה החיצונה אינה ראויה לכאורה להיות נקראת אפילו בשם של בית דירה, היא היא הראויה להיות לנו למגדל עוז ולמבצר מפני כל אויב⁷ ומתנקם. כי באיזה אופן תוכל הסוכה הפרוצה ופתוחה מעברים ליהפך לבית דירה, — הרי אומר לא מפני החזק החמרי שבמחיצותיה הקלושות והחלשות, אלא מפני שהחזק, דבר ד', הוא אשר גזר אומר⁸ שבימי החג הקדוש הזה חג האסיף⁹, זאת היא בית דירתנו. זה יהיה לנו למוד לדורות, כי להאומץ הדרוש לנו לבנין ביתנו, כלומר בנין הבית הלאומי שלנו, זקוקים אנו דוקא לאימוץ הרוחני, לאימוצו של החג, לאימוצו של דבר ד' הקיים לעד. ואם כלי המשחית היותר חדישים יכולים לפרוץ פרץ נבעה גם במבצרים היותר חזקים, יכולים למגר גם חומות נחושת עבים, הרי אין בכחם ולא בכח שום כלי יוצר שבעולם להפיל את החומה החזקה והבצורה של החזק, ומוזה נדע

1. תהלים ל"א כ"א. 2. ע' ערבין לב: 3. נחמיה ח' י"ז. 4. ע' סוכה ב.

5. ע' סוכה ו: 6. ע"פ תהלים ס"א ד'. 7. ע"פ איוב כ"ב כ"ה.

8. שמות כ"ג ט"ז, ל"ד כ"ב.

שהחוק, הוא יהיה מבצרנו הנצחי ומשגב לנו. גם כעת בשעה שאנו נגשים לבנות מחדש את ביתנו הלאומי על ארץ אבותינו, נכיר נא את האמת המוחלטת שהחוק הרוחני שהוא דבר ד' אשר גזר אומר⁷, שבית ישראל יבנה, הוא הוא חומתנו הבצורה, למרות מה שהעין הקלושה של האדם לא תוכל להכיר חסנו ועוזו. וכשאנו באים לבנות את סוכתנו המגינה בעדינו גם בהמתתו של יצרא דעבודה זרה, בכל המובנים שלו, העתיקים והחדשים, יהיה נא בגד עינינו, שהחוסן שלנו יהיה החוק חוקנו — חוקי תורתנו הקדושה העומדים וקיימים וחיים לעד!

אמנם, אנו צריכים להדר את הסוכה, ונויי סוכה מלויים את הסוכה תמיד ואנו רגילים מדורות עולמים, לעטר אותה בסדינים המצויירים ולתלות בה אגוזים שקדים אפרסקים ורכוננים ופרכילי ענבים ועטרות של שבלים, יינות שמנים וסלתות⁸ — זאת היא הסוכה הארץ-ישראלית הטפוסית, כלומר, הננו נקראים גם להדר את החוק שהוא מעוזנו, לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה⁹, ולא עשו לפנינו משורת הדין¹⁰. אנחנו הננו מוכנים לעמוד על הגובה העליון של דבר ד' במוסרו הטהור, להכנס עם כל אחינו לא רק במדת החוק, הדין, כי אם גם לפני משורת הדין. והיתה לנו סוכתנו למגדל עוז מפני אויב¹¹ סלה, ובית ישראל יבנה בארצו בכל עוז תפארתו וסוכת דוד הנופלת תקום לנו¹² במהרה בימינו אמן.

נֵר חֲנוּכָה

נֵר חֲנוּכָה מְצוּה לְהַנִּיחַהּ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ
מִבְחוּץ — וּבִשְׁעַת הַסִּכְנָה מְנִיחָה עַל שׁוֹלְחָנוֹ
וְדִין (שֶׁבֶת כ"א ב').

שחרורו של רוח ישראל המיוחד בטהרתו הפנימית מעקת הרוח היוני המתהדר ביפיפותו החיצונה שתחתיה שוכנת כיעור וטומאה — השחרור שזכינו לו על ידי ההתעוררות הקדושה של תחית הרוח הלאומי על ידי גבורי קנאת הקודש החשמונאים הכתנים הקדושים, הנית את חותמו על מהלך הדורות לכל הזמנים. ההתנגשות של רוח יון עם רוח ישראל, זהו פרוצס שאינו פוסק עד אשר יפוח היום הגדול, אשר בו יהיה נצדק קודש. אמנם כח החיים הגדול הטמון בהאור הצנוע שבנר החנוכה, הוא מבטיח לנו את בטחונו של הנצחון שלנצח ישראל. יהמו יחמרו המים העכורים של ימי החולין הסוערים הרוצים לבלוע כל קודש, ישטפו בעוז רעשם ממלכות ועממים אבל חוסן ישראל לעד לא ימער. בתוכיותה של גשמת האדם ישנה הכרה שבלא אור הקודש, בלא נצוצי הקדושה המחיים את כל, אין עמדה לא לרוח האדם ולא לחברתו, ללאומיו, ולמלכותיו. והיכן הוא האוצר אשר הזה הקדוש בעצם טהרתו גנוז, הוי אומר באותו גוי קדוש אשר מגי או ועד עולם הוא הנהו נושא את הדגל של תביעת הקדושה בטהרתה בעולם.

11. ע"פ עמוס ט' י"א.

10. ב"מ ל'.

9. סוכה י'.

בעתים נורמליות הגנו מרגישים בקרבנו אומץ של הכרזה פומבית, ידעו כל באי עולם המתהלכים בארצות החיים כי אור עולם לנו ומאתנו קרנים להנהיר בהם ועל ידם ארץ וחוצות, ומצות נר חנוכה, הסמל הקדוש הזה, היא להניחה על פתח ביתו מבחוץ. בעת אשר הנהרה המקודשת מופיעה היא גם מבחוץ אין אנו צריכים לדאוג, כבר יודעים אנו ובטוחים אז שהפנים הוא מלא אורה, "טעמתי כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה"¹.

אמנם בשעת הסכנה, בזמן שרוחות רעות מנשבות בעולם, שנאה פראית על ישראל ועל גזעו המקודש, בוז ומשטמה על כל קניני קדשו, עמדת תלולים ריקי לב ומוח המחללים את גאון עונו, אז הנהרה שמבחוץ לא תוכל להגיה את המחשכים העבים שהם שולטים שם. אז יפנה ישראל אל ביתו ואל שולחנו, אל קניני תרבותו הפנימיים, אל טהרת רוחו ונקיון כפיו, אל תורתו תורת אמת, המיוחדת לו, ואל מצותיו, שהן ארחות חיו לעולמים, לבנין ביתו על אדמת קדשו בכל עוז קנאת קודש, על פי תכונתו ועל פי רוחו, והנר הזה סמל בצחונו מניחו על שולחנו, להאיר על ידו את אורח חיו והארת נשמתו. ובנר הזה האצור אצלנו פנימה ידע נאמנה, שלא יחסר כל שהוא, מכל עשרו הרוחני ומכבודו כבוד האמת והצדק. וסוף כל סוף יבואו רחוקים ויכירו כי נחלת עולמים לתבל כולה, לנצחון הצדק והאמת להנצחת השלום והעמדת חיי האנושיות על מכונם האיתן והבטוח, נחלת גויים כולם, באחרית הימים, לא ממקום אחר תבא כי אם מבית ישראל ומשולחנו הגבוה: "תערוך לפני שולחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי ריזה"².

ונפשות כל יצורים ימלאו צמאונם לכל נשגב וטהור, לכל אמת ואמונת אומן³ מההשפעה הטהורה אשר תצא מנר ישראל, אשר, "בשעת הסכנה היה מגיחה על שולחנו ודיו".

ומטל חרמון היורד על הררי ציון, יצוה ד' את הברכה⁴ לישראל ואדם, כאמור והריקותי לכם ברכה עד בלי די⁵. ועוד ישובו בנים כולם יחד, לשיר מקרב לב ונפש, "זה חלקי מכל עמלי⁶", עם ישראל חי, וחיה יחיה עד בלי די", ועבור תעבור סערת הסכנה במחנה בימינו, ונשוב אל מצות נר חנוכה להשיבה על מכונה, להחליקה על פתח ביתינו מבחוץ, ויראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו⁷, על עמו ונחלתו סלה.

.

1. משלי ל"א י"ח. 2. תהלים כ"ג ה'. 3. ע"פ ישעיה כ"ה א'.
4. ע"פ תהלים קל"ג ג'. 5. מלאכי ג' י'. 6. ע"פ קהלת ב' י'. 7. ישעיה נ"ב י'.

פֶּךְ הַשֶּׁמֶן

„וכשגברה מלכות בית השמונאי ונצחום,
בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן, שהיה
מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו
אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו
ממנו שמונה ימים“.

(שבת כא:)

טומאת השמנים, השתחת המדות והדעות, שבאו למחנה ישראל מסבת
התגברות היונים ושלטונם, היא הצרה היותר איומה הנוגעת עד נפש האומה.
אמנם זאת היא ממפלאות תמים דעים¹, שגם הדעות המסתעפות מעומק יסוד
התורה, אחדות השם יתברך ואמונתו, נפגמו מתגרת עול הרוח היונית. הנה,
כשם שהכהן הכללי שבעם ד' הוכן להורות חוקי ד' ומשפטיו, להראות בפועל תוכן
של חיים קדושים וטהורים למען היות למופת לעם כולו, — כן יש בכל אדם
מישראל צד כהונה, מפני שבכללם המה ממלכת כהנים וגוי קדוש². והתשוקה
הפנימית לקדושת החיים ולדעת התורה וללכת בדרכיה, גנוזה היא בעומק הלב
הישראלי. וכבר בארנו בע"ה³ בתעודת מעשר שני הנאכל לבעלים, שהוא בא
לעורר את יסוד הכהונה העצמית, הנמוגת בנפש כל אדם מישראל. והנה הכהונה
בכללה, המתפשטת על דרכי החיים ועל כל מרחב הדעה הטהורה, גם היא היתה
כבר מוכנה להתחלל מכחה של יון, אבל עוד יותר עמוק בלב, שוכן אור הנשמה
הישראלית, ששם גנוז הקשר הפנימי של האיש הישראלי, המופיע בכל עוז בכלל
האומה, עם האמונה העיקרית ביש ד' אלקי ישראל והרצון החזק והנערץ שלא
להפרד מבית חייהם כהאמונה בכללה, — זהו העולם הפנימי הישראלי, שדוגמתו
בתוך הכלל הוא הכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים לשרת בקדש ביום הקדוש
המובדל מכל עסקי החיים הגשמיים, — אותו הפך הקטן שמונח בחותמו של כהן
גדול לא יכלו היונים לטמאות. כל כח וזרוע לא יוכל לעקור מכלל ישראל
קשורם הפנימי העמוק עם ד' אלקי ישראל. מים רבים לא יוכלו לכבות את
האהבה ונהרות לא ישטפוה⁴.

כי אם אמנם הפך כאשר נשאר בקטנותו, כאשר האמונה תהיה גנוזה רק
בלב, ולא תראה את כחה על החיים בפועל, במה זה תוכל עמוד? וכיון שהחיים
בפועל כבר לקחו להם דרך אחרת, שלא על פי היסוד של האמונה הפנימית, הלא
תוכל חלילה יארית הפליטה להכבות מערמת הדשן של החיים המוזרים המוצברים
עליה ומונעים את אורה מלהתפשט, באפס עצים תכבה אש⁵. אבל זהו הכח
הנפלא שיש בריש האור הגנוז, שאף על פי שימצא לפניו דרכי חיים הפוכים
מתכנו, דעות המתפשטות העומדות מנגד לו מבלי שבעלי הדעות ידעו שהם
הולכים בזה בדרך הפוכה מאשר טמון בפנימיות היותר עמוקה שבנפשם; אך הנה
תגלה יד ד' ע"י עלילותיו עם עם זו בחר לו, והניצוץ הקטן יתלהב, ויעקור

1. במקורות שבכתיב.

2. שמות י"ט ו'.

3. איוב ל"ו ט"ז.

4. משלי כ"ו כ'.

5. שיר השירים ח' ז'.

משרש את כל ארחות החיים הורים ואת כל הדעות ההפכיות, אשר נערכו עליו חמרים חמרים, ויתפשט על כל ארחות החיים להשיב לבן יל ישראל לאביהם שבשמים, עד שיספיקו כחות החיים המעשיים שהם כבר הולכים לדרך התורה והמצוה⁵, לתחיות את ישראל ולהאיר אורם, עד עבור כל הזמן שהוא ועד בוא החקופה החדשה של אור חדש על ציון⁶, עד בוא שנת גאולה⁷ ויום רצון לד'⁸, ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב⁹.

ע"כ בעת החיא, בעת המהומה והמבוכה, אשר סדרי החיים היונים נתפשטו בארץ ישראל למכביר, ונשאר רק ברק האמונה הפנימית השוכנת עמוק בלב הישראלי, היה האות בדוגמת פך שמן קטן המונח בחותמו של כהן גדול האותו לא יטמאו זרים.

אבל היכול להתמיד אורו בהיות סדרי החיים ההולכים במרוצת זמן ההיה בלתי נמשכים אחריו לחזקו ולפשטו לעשותו ידוע ומוכן ומוחש בלב? פך שמן קטן הוא ואין בו כי אם להדליק יום אחד, שעה אחת, שעת התרוממות, שבה ירום האדם משפלות החיים, על ידי אור פנימי של קשר האמונה בהם ד' אלקי עולם. אבל באין לו קשר חיים קימים בכל מעשיו בדרכה של תורה, מהר ישוב לרדת. אמנם נעשה בו נס: אף על פי שלא היו כלל החיים או מוכנים שייתפשט בהם אור קדש של האמונה העיקרית, אבל מכח יד ד' ואמונתו שלא יעזוב את עמי בעבור שמו הגדול¹⁰, הנה הספיק זה הפך הקטן להדליק מנוי כמנה ימים, הרמוזים על הארכת הזמן עד עבור כל תקופת ההוה ובאה תקופת העתיד הנאדרה בקדש, שהארץ תמלא דעה את ד' כמים לים מכסים¹¹.

מהדרין ומהדרין מן המהדרין

... אין ספק בדבר ש"קול דודי דופק"¹² מתקיים בכל כנסת ישראל וגם בכל הנפילות ובכל השדרות העוזרות לבנין ארץ ישראל ולתחית האומה. אבל משום שזהו בבחינת "אני ישנה ולבי ער"¹³, יש צורך לעורר מתוך השינה. אולם קול מיוחד דרוש כדי לעורר את הנפש הישנה, קול שאיננו מתאים לכך לא יעוררה, ועלינו לבקש את הקול הזה שהנפש תוכל לשמוע. וזאת היא מטרתני ותפקידני, למצוא דרכים איך להורים את זרם הקודש של העבר, שהוא יסוד התחיה שלנו, אל העתיד המובטח העומד בכל רעננותו. המטרה הזאת תעמוד לנגד עינינו בכל אשר נפנה. ויהא ברור שאין אנו באים להתליש את החיל וגבורתו בנוגע לכל עבודות הבנין החמריות והפוליטיות בכל האופנים שעם יכול להתעורר לתחיה. אבל על הכל — "בכל דרכיך דעהו"¹⁴, פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה¹⁵, בחיי הכלל כמו בחיי הפרט.

5. שמות כ"ד י"ב, מלכים ב' י"ז ל"ו, דהיי"ב י"ד ג'.
6. ע"פ ברכת יוצא.
7. ע"פ ישעיה ס"ג ד'.
8. ע"פ ישעיה נ"ח ה', וע' שם ס"א ב'.
9. ישעיה נ"ט ב'.
10. שמואל א' י"ב כ"ב.
11. ישעיה י"א ט'.
12. שיר השירים ה' ב'.
13. שם.
14. משלי ג' ו'.
15. ברכות סג, וע' אורות, ישראליותתחיתו פרק ג' ואורות התחיה פרק ל"ד.

מִרְיָן הָרַב ר' אֲבֵרָהָם יִצְחָק הֶכְהֵן קֹק וצ"ל

אֲנִי עֹמְדִים בַּחֲנוּכָה, שֶׁבָּה נִקְבְּעוּ צוּרוֹת מִיּוֹחָדוֹת שֶׁל מִצְוֵה יְסוּדִית, וּמִהֲדָרִין וּמִהֲדָרִין מִן הַמִּהֲדָרִין,¹ שְׁאִין בְּשָׂאֵר הַמִּצְוֹת. כִּי אַחֲרֵי הַגְּפִילָה הַרוּחָנִית הַגְּדוּלָה, בּוֹדָאֵי רַפּוֹ הַיָּדִים. וְכִשְׁהִתְעוּרָהּ הַגְּבוּרָה הַמַּמְלֶכֶתִית וְהַשְׂאִיפָה לְהַרְחֵבָהּ, וְהַתְּחַרּוֹת הַמְּדִינִית הַתְּחִילָה לְהַכּוֹת גְּלִים, הִיתָה הַהִכְרָזָה הָרִאשׁוֹנָה חֲרוֹת הָאוֹמָה. עֵצֶם הַהִכְרָזָה הַזֹּאת יֵשׁ לָהּ מַעֲלָה גְדוּלָה וְקִדּוּשָׁה כִּלְפֵי הַתְּחִינּוֹת. אֲבָל בְּלִי „כְּהִנִּיךְ הַקִּדּוּשִׁים” לֹא הָיָה בָּהּ כַּח לַעֲמֹד וּלְהַמְשִׁיךְ עַד הַסּוֹף. וְאֵת זֶה הִרְאָה לָנוּ הַקַּב"ה בְּנֶס פֶּךָ הַשֶּׁמֶן, שֶׁהַפֶּךָ הַקָּטָן שֶׁהָיָה חֲתוּם בַּחֲתוּמֵי שֶׁל כֶּהֱן גְּדוֹל, הָיָה בּוֹ הַכֹּחַ לְהַאֲרִיךְ אֶת הָאוֹר הַגְּדוֹל לְתוֹךְ כָּל נֶפֶשׁ הָאוֹמָה. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ נִקְבְּעוּ בַּמִּצְוָה זֶה הַדְּרָגוֹת שֶׁל חוֹק וְהַדּוֹר וְגַם הַדּוֹר מִן הַהֲדוֹר, לְרַמֵּז עַל הַמַּעֲלֹת וְהַמְּדִרְגּוֹת שֶׁיִּשְׁנֶן בְּגִאוּלַּת יִשְׂרָאֵל וְשִׁכּוּלֵן מִכִּיּוֹנוֹת לְאוֹתָהּ הַמְּדִרְגָּה הַגְּדוּלָה שֶׁל קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל.² וּבִגְנוּד לְהַתְּחִינּוֹת שֶׁשֶּׁפֶטָה אִזּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, שִׁגְזָרָה: „כְּתוּבוֹ עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר שְׁאִין לָכֶם חֶלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל”³, הַחֲלִיטוֹ בֵּית דִּין שֶׁל חֲשִׁמוֹנָאִים לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם גַּם בַּשְּׁטָרוֹת,⁴ כְּלוֹמֵר הַכִּנְסָה זֶרֶם קֹדֶשׁ גַּם בַּחַיִּי הַחוּל.

וּבַדֶּרֶךְ זֶה עָלִינוּ לִלְכֹת גַּם הַיּוֹם, לְהַכְנִים אֶת זֶרֶם הַקֹּדֶשׁ בְּכָל דְּרָכֵי הַחַיִּים, הַעֲבוּדָה וְהַבְּנִיָּה, שֶׁל תַּחֲתֵי עֲמָנוּ עַל אֲדַמַּת קְדֻשָּׁה.

אֲגֵרַת הַפּוּרִים

נִכְנַס יֵין יֵצֵא סוּד⁵, וּמֵאוּד אֲנִי צָרִיכִים בַּחֲיִינוּ, שְׁסוּדוֹת הַנַּעֲלָמִים יֵצְאוּ וְיִתְגַּלוּ. עַל יְדֵי גְלוּיֵיהֶם שֶׁל הַסּוּדוֹת נִכִּיר אֶת עֲצָמָנוּ, נִכִּיר אֶת מָה שֶׁחָבִי בְּקֶרְבָּנוּ, בַּשְּׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ נִבּוֹא לְאוֹתָהּ הַבְּחִינָה שֶׁל „לְבַסּוּמִי עַד דְּלֹא יָדַע”⁶ נִפְטָר לַפְּחוֹת לַשְּׁעָה מְכַל אוֹתָן הַיְּדִיעוֹת הַמַּטְעוֹת אוֹתָנוּ הַמּוֹלִיכוֹת אוֹתָנוּ כְּשֶׁבוֹיִים וְאִין לַפְּדוֹת, כְּאִסִּירִים וְאִין לְהַתִּיר, וְהַיְּדִיעוֹת הַמַּטְעוֹת הַלָּלוּ הֵן מַסְתִּירוֹת מִמָּנוּ אֶת הַיִּסּוּד.

הַבֵּלָא מִפִּיק הַבֵּלָא⁷ וּבִסּוּמָא מִפִּיק בִּסּוּמָא, מְבוֹסְמִים אֲנַחְנוּ יוֹתֵר מִדָּאֵי מִדְּמִיוֹנוֹת חִיצוֹנִים וּבִשְׁבִיל כֵּךְ אִין אֲנִי מְרַגִּישִׁים אֶת הָאֲמִיתִיּוֹת הַפְּגִימִיּוֹת שֶׁלָּנוּ, אֶת סוּד הָאֲמִת.

סְבוּרִים אֲנַחְנוּ, שֶׁבַחֲכַמָּתָנוּ וּבַפְּקָחוֹת הַפְּקָחִים שֶׁבָּנוּ בָּאֲנוּ עַד הַלּוֹם, לְהִיטֵן לָנוּ עַל כָּל פְּנִים יֵתֵד וְגִדֵּר בִּיהוּדָה⁸, אֶתְחַלְתָּא כָּל שֶׁהָיָה לְאֶתְחַלְתָּא דְּאֶתְחַלְתָּא לְגִאוּלָּהּ, וְאֲנִי שׁוֹכְחִים, כִּי לֹלֵא יָד בַּעַל מַלְחָמוֹת זֹרַע צְדָקוֹת וּמִצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת⁹ לֹא הָיוּ כָּל מַפְעֻלוֹתֵינוּ פּוֹעֲלוֹת מֵאוֹמָה, שׁוֹכְחִים אֲנִי, שֶׁהִיד הַסּוּדִית הַזֹּאת, זֹאת הִיא כָּל הַמַּפְעֵל.

שְׁכוּרִים אֲנַחְנוּ כְּבִיסוּמִים שִׁישׁ בָּהֶם כְּדֵי הַטְעִיָה, וּבִשְׁבִיל כֵּךְ אִין אֲנִי שָׁמַיִם אֶל לְבָנוּ אֶת חֲשָׁבוֹנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַגְּדוֹל, שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שְׁאֲדוּן-עוֹלָם מִנְהִיגוֹ

5. ע' שבת כא: 6. ע' אגרות הראיה ח"ג אגרת תשצ"ז. 7. ע' ירושלמי

חגיגה פ"ב ה"ב, מגילת-תענית סוף פרק ב', ויקיר ס"ו ט'. 8. ע' ראשי-שנה יח:

וע' אדרהיקר עמוד טו (מהדורת מוסד הרב קוק).

1. עירובין סה. 2. מגילה ו: 3. שבת מא. 4. ע"פ עזרא ט' ט"ז.

5. ברכת יוצר.

ואנחנו יש לנו עמו ברית כרותה באלה ובשבועה⁶, ברית מלח-עולם⁷, השומר על רוח ישראל ונצחו.

ואותות ישנם בינו ובינינו והאותות לא יעברו מאתנו, לא יעברו מפנימיותנו, מעצם הווייתנו אות ברית קודש אשר בבשרנו אות עולם הוא⁸, וגם ערלי ישראל גקראים מולים⁹, מפני שכוח הברית הרי היא מונח בעצמיותנו, ובשביל כך לא תועיל כל השתמטות, כל התנכרות, גם אם עד הדיוטה התחתונה ירד היירד במורד, לא יוכל להחליף את עורו, את גופו ואת נפשו. ודאי הרבה יסבול, הרבה תלאות וחרפות נוראות ישא עד אשר ישוב אל אותה המחנה, מחנה ישראל, אשר עמה הוא קשור באמת, עד אשר ישוב אל הברית הכרותה ברוח ובבשר, ושב ורפא לו¹⁰.

אות השבת יי הוא גם כן חתום בהאופי העצמי שלנו. לא יחשבו מחללינו אשר ממנו יצאו, שיוכלו לכחד את האות הזה מהם, חתום הוא גם כן במעמקי נשמתם. כל הווייתם הפנימית דורשת מהם את ההתגלות של האות. הנשמה המתעלפת בתוכיותה היא סובלת את מכאוביה, וסוף כל סוף היא תנצח, אחרי סבל מרובה הכל מוכרח לשוב אל מקורה, "ושמרו בני ישראל את השבת"¹¹, וכל זמן שאינם שבים אל המקור נגד עצמם הם נלחמים, את עצמם הם מכים ובוזים. יהיו לנו ימי הפורים הבאים עלינו לטובה, הימים, אשר ברצון קבלנו עלינו את זאת התורה, אשר מני אז קבלנוה על ידי, "כפיית הר כגיגית"¹². יהיו לנו אלו הימים בכל תפיסתם הכוללת, ימים, אשר האמרה של, "לך כנוס את כל היהודים"¹³ צריכה להיות מצלצלת באוזנינו בצלצלי שמע¹⁴ לימים שתפרוץ אצלנו ממחבואה היהודי, התודעה הפנימית שלנו והתודעה הבאה מתוך מצפונה של הנשמה החבויה בכל נפש מישראל בקרבה פנימה החסינה יותר מכל עזותן של ההעזות החצופות יותר, הבאות מתוך הגאווה הנבובה של הידיעות המטעות שהן מסבבות אותנו, נערטל את עצמנו פעם מכל אלה הידיעות אשר גם בהיותנו מדברים על דבר ענינינו הכלליים, בשעה שאנו אויבים את אויבינו ואנו אוהבים את אוהבינו גם בשעה שאנו עומדים על ההכרה של איבת העולם אשר לנגדנו מכל ההמנים שבכל הדורות, ובשעה שאנו מתמלאים אהבה לכל המצילים והמגינים שלנו, לכל המרדכיים שבכל הומנים — גם אז יאפילו עלינו הידיעות המטעות את האור הבהיר, גם אז אנחנו חושבים בחובנו על דבר נצחונות פעוטים של כחה כלפי כחה, של מפלגה כלפי מפלגה. גם אז אנו מנוגעים בעקשנות לקחת את הטפל ולזרוק את העיקר, לבר רק על דבר קנינים פרטיים, מפעלים של זעיר שם וזעיר שם, של צו לצו וקו לקו¹⁵, ואנו שוכחים את סוד הגבורה והתפארת העליונה המעטרת אותנו, החבויה בתוכיות נשמתנו, התובעת ממנו את עלבונה והמרעיסה את כל יסודי עולם כדי להחיש את גאולתנו השלמה, אשר רק על ידה יראו כל אפסי ארץ ישועת אלקינו¹⁶.

6. נחמיה י' ל'.	7. במדבר י"ח י"ט.	8. ע"פ בראשית י"ז.
9. ע' נדרים לא: במשנה.	10. ישעיה ו' י'.	11. ע"פ שמות ל"א י"ג.
12. שמות ל"א ט"ז.	13. ע' שבת פח.	14. אסתר ד' ט"ז.
15. ע"פ תהלים ק"ג ה'.	15א. ע"פ ישעיה כ"ח י' י"ג.	16. ישעיה נ"ב י'.

מִרְיָן הַרְבֵּי ר' אֲבֵרָהָם יִצְחָק הַכֹּהֵן קוֹק זצ"ל

נגלה נא את אגרת הפורים הזאת בכל פלאותיה העומדת ממעל לכל ידיעותיו הפעוטות ונכריז על כוחו של ישראל המאוחד, המאחד את כל עם ד' לכל פלגיו, שהוא הסוד של היהדות הנצחית שעל ידו נתרומם ונתנשא מעל כל המכשולים אשר בדרך תחיתנו הלאומית, „והיה לד' לשם יי, זה מקרא מגילה“¹⁸, ונכנס יין יצא סוד¹⁹.

עד דלא ידע

לך כנוס את כל היהודים (אסתר ד' ט"ז):
אמר רבא מיתייב איניש לבסומי בפוריא עד
דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי
(מגילה ז')

בימי הפורים האלה, בשעות קשות הללו שיסורים מקיפים וממלאים את כלל ישראל הגוי כולו צרות רבות מבחוץ, ויותר גדולה היא הצרה מפני הצרות הפנימיות שלנו, מפני שנשבת שלום הבית אצלנו, שלום בית ישראל. — נזכר נא את הימים הללו ומאורעותיהם כמו שהם כתובים לפנינו במגילת אסתר, אשר ברוח הקודש נאמרה. ורוח הקודש עומד הוא ממעל לכל חליפות העתים ומלמעלה שלכל שינויי התכסיסים של הדורות. והאמרה הנצחית של „לך כנוס את כל היהודים“ היא מוכרחת להחיות אותנו עוד הפעם, ולרוממנו מכל שפלוחינו. אבל בודאי כאן ישאל מי שידע לשאול, וגם מי שאינו יודע לשאול: היתכן, עכשו, אתה אומר „לך כנוס את כל היהודים“? כיצד תכניס בכפיפה אחת, במסגרת אחת את כולם, את כל סיעותיהם ואת כל מפלגותיהם, כיצד ישובו העצמות הפזורות על פני כל בקעת הגלות הרחבה, הגלות החמרית והגלות הרוחנית להתקרב אחד אל אחד, להיות לשיעור קומה אחד הנקרא כלל ישראל, העומד לדרוש את חסנו, את תחיתו ואת שיבת שבותו? אף אתה אמור לו שהפיזור הזה, גם החומרי וגם הרוחני יש לנו מקום אחד ששם איננו יכול לשלוט עלינו. וכי תאמר הרי אנחנו רואים בעינינו את הצרה הפנימית האיומה, איך שקמים יהודים כנגד יהודים, איך שאחים נהפכים זה נגד זה לזאבים ולנחשים, ואיך זה תאמר: „לך כנוס את כל היהודים“?

אמנם כל האומר ששקר בדה המן הרשע באמרו „ישנו עם אחד מפורד ומפורד“¹⁷ אינו אלא טועה. באמת מפורד ומפורד הוא העם האחד, אבל בכל זה עם אחד הוא. ושמא תאמר איך יתכן שיהיו שני הפכים בנושא אחד, עם אחד מצד אחד ומפורד ומפורד מצד השני. אל תתמה על החפץ. ישנם פלאים בעולם. והעם הזה שכל עמידתו בעולם מרופדת היא בפלאי פלאות, הוא מראה בהיותו גם כן את הפלא הזה, ובמהותו העצמית הרי הוא עם אחד, למרות מה שהוא מפורד ומפורד.

17. ישעיה נ"ה י"ג. 18. מגילה י'. 19. עירובין סה.

1. אסתר ג' ח'.

אמת הדבר שמחלתנו הגדולה, מחלת הגלות, בין מחלת הגלות שבפועל שנתכה עלינו במלוא זעפה, בין מחלת הגלות שבכח, שלפפה אותנו מאן, אשר על ידה באה עלינו הקטסטרופה הגלותית, ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתינו² היא מלפפת אותנו ועושה אותנו לעם מפורד ומפורד, אבל נצח ישראל לא ישקר³ הגלות עם כל גוראותיה מוכרח שקץ יבא לה, ובעת אשר הרוח מתחיל לבא מארבע כנפות הארץ, מהמצוקות הסובבות אותנו מעבר מזה ומהתגלות הנפשית הממלאה את קרבנו גם יחד לשוב ולהבנות בארץ חיינו, מעבר מזה הננו קרובים להכיר כי ישנה תרופה גם למחלת הפיזור והפירוד שלנו. וסוף כל סוף עם אחד אנחנו ועם אחד נהיה, ועוד הפעם יקום ישראל, באמרתו הנצחית של „לך כנוס את כל היהודים“.

אבל עוד הפעם הקושיא גדולה היא ועימדת על דרך הגאולה כקיר ברזל ואבן גוף — הרי סוף כל סוף הפיזור והפירוד אוכל אותנו בכל פה. אף אתה אמור להסתם מקשה הלזה, כי כשם שהרפואה העצמית של הפרט משתמשת היא כבר למעשה לחשוף מעיינות של עצמה ושל בריאות מתוך האדם עצמו, מנפשו אל נפשו, מתוך הנפש הבלתי ידועה, הטמירה ומכוסה כל כך עד שהאדם עצמו אינו מכיר את מהותו, מפני שידוע הוא שהמחלות הנפשיות ותוצאותיהן הגופניות, אינן מקננות אלא בצד הויבורית של האדם, וזהו הצד הידוע שלו, דוקא הצד הפומבי והמפורסם שלו. אבל הצד הגנוז שלו, הצד הבלתי ידוע שלו, הוא תמיד מלא אמן, מלא חיים וכו', ומאוצר בריאותו הגנוזה יש סיפוק רב, להשפיע על הצד הידוע והפומבי שלו, המטעה אותו לחשוב על עצמו שהוא חולה ורצוף, בשעה שבאמת הוא בעל נפש אמיצה בריאה ומלאה חיים ועוז. ומה שנמצא בפרט, נמצא הוא במדה הרבה יותר גדולה בכלל כולו. ובכלל ישראל ביחוד שסוף סוף באמת הוא עם אחד, ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ⁴, הננו הפעם מוכרחים להודות על שגיאותינו שאנו חושבים לתאר לנו את עצמנו, את מהותה של היהדות על פי המראה החיצון שלה, על פי הפומביות שהיא הויבורית שלה. ומזה בא הפחד שאנו מתפחדים מפני קלסתר פנינו אנו. ואנו דגים רק על אותו הצד של הפיזור והפירוד שלנו. וגם ההומנים של כל הזמנים שהם פוגעים בנו בארס שנאתם, וביחוד בזמן המעבר הזה הם תופסים את הצד החלש לפי שהוא הצד הפומבי והידוע אבל דוקא על ידי מועזיניו אלה נבא לחוש שיש לנו גפש כללית בלתי ידועה, נפש אומתית גדולה אשר אנחנו הסתנו את דעתנו ממנה, והיא מלאה עצמה ויש בה כח להעמידנו על רגלינו, לחדש את חיינו כימי. עולם ולעמוד גם כן נגד כל מיני העמלקים החפצים כל כך לונב את נחשלינו⁵.

והיהדות הטמירה הבלתי נודעת גם לנו לעצמנו, זאת הנשמה הגדולה של האומה הגדולה הנושאת את סבל העולם ואת אור העולם בתוכה, היא תודע לנו בימים הגדולים הללו ומהמקום הבלתי ידוע שבגפש האומה, תבא

4. שמיאל א'.

3. שמואל א' ט"ו כ"ט.

2. מתפילת מוסף למועדים.

5. ע"פ דברים כ"ה י"ח.

ד' כ"ג דהיי"א י"ז כ"א.

לנו הברכה של „לך כנוס את כל היהודים“ ואנו צריכים להוקיר מאד בימי הפורים הללו עד ימי הפורים הבאים עלינו לטובה לדורות את האוצר הגדול והטמיר הזה ששם מונח הוא אשרינו ועושר חיינו, וסגולת עם אחד שלנו תנצח את כל הצד של המפוזר והמפורד שלנו. ומתוך כל הגואלים הפורים והאוהבים, ומתוך כל המשעבדים המוכרים והשונאים, מתוך כל מועצותיהם השונות, יושב בשמים ישחק, להעמיד לנו אור ישועה וגאולת עולמים, ומתוך המעמד של „עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי“, תבא הכרה עליונה למצא את היהודי הבלתי ידוע שבתוכנו, ואח אל אח יתודע, ויד ליה תנתן, וקול גדול ישמע: קומו ונעלה ציון אל בית אלקינו¹, וכבימי מור והדס יאמר גם היום ישנו עם אחד מאוגד וגבוש עומד בחסנו, לבנות את כל הריסותיו מאוצרו הפנימי הסמוי מן העין אשר בו גנוזה היא הברכה של „לך כנוס את כל היהודים“. ו„מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי“, ונאמר לחיים, לחיים, ולחיים טובים, ולשלום“ לכל ישראל, ואמרו אמן.

חירותנו

החירות שאנו מתרשמים בה ביותר בליל התקדש חג של זמן חירותנו, בעת אשר גם בעצם ימי הגלות והשעבוד לא חדלנו מלהביע את התגעגעותנו אליה באמרנו „השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין“², היא מוכרחת להיות הולכת ומתפתחת בקרבנו פנימה מדריגה אחר מדריגה, עד אשר יבא היום אשר ינוסו הצללים³, וחירותנו המוחלטת תאיר עלינו באורה המלא כעצם השמים לטוהר⁴. אבל להתלמד אנו צריכים איך לסגל לנו את אותו הרוח הגדול של החירות אשר זרח עלינו אמנם בתקופות המאירות שלנו, ואשר יצא כברקי גוצץ בהופעתה של הגאולה הראשונה, גאולת מצרים, אשר נגלה עלינו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, בכבודו הגדול, וקרבנו לעבודתו שהיא חירותנו הגמורה, והרים אותנו משפלותה של העבדות הנכריה אשר יזא היא עבודתה.

כיצד אנחנו צריכים להבין את אותה החירות המיוחדת שלנו וכיצד יהיה אפשר לנו להסתגל אליה במציאות החיים, וביחוד, כיצד נתאים את מדת החירות הזאת למצעדי חיינו החדשים שברקי חירות לאומית מתחילים להאיר עלינו בזהרם, בחסדי צור ישראל גואלנו מעולם ברוך הוא.

ההבדל שבין העבד ובן החורין, איננו רק הבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר, וזה הוא בלתי משועבד. אנו יכולים למצא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חירות, ולהיפוך, בן חורין שרוחו הוא רוח של עבד. החירות הצביונית היא אותה הרוח הנשאה, שהאדם וכן העם בכללו מתרומם על ידה, להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם אלקים אשר בקרבנו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חיו בתור חיים מגמתיים שהם שווים את ערכם. מה שאין כן בבעל הרוח של העבדות, שלעולם אין תוכן חיו והרגשתו

6. ירמיה ל"א ה'.

1. הגדה. 2. ע"פ שיר השירים כ"י, ד' ו'. 3. ע"פ שמות כ"ד י"ז.

4. ע"פ זכריה ס' י"ד.

מעורים בתכונתו הנפשית העצמית כי אם במה שהוא יפה וטוב אצל האחר השולט עליו איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, — במה שאותו האחר מוצא שהוא יפה ושהוא טוב.

ואנחנו כבושי הגלות, שכל כך הרבה מאות בשנים היינו משועבדים בידי אדונים קשים, לולא פנימיות נשמתנו העליונה הספוגה רוח של חירות, רוח של הכרה עצמית פנימית, „חרות על הלוחות“⁶, אל תקרי חרות אלא חירות“⁷, לולא זאת המתנה הנפלאה שלנו שנחנה לנו מאז, בעת צאתנו לחירות עולם כיד פרעה מלך מצרים, לולא זאת, היתה הגלות יכולה להפך רוחנו בקרבנו לרוח של עבדים“⁸. אבל הננו מפגינים בזה ברוחב לב, בחג זמן חירותנו, כי באמת הננו חשים את עצמנו בני חורין בעצם מהותנו, והשאיפה הנאצלת שלנו אל הטוב ואל הנשגב היא אצלנו השאיפה העצמית שלנו, שאנו חשים ברוחנו פנימה מה הוא הטוב ומה הוא הנעלה.

ולאור החירות הזו, החירות הפנימית ההולכת ומתגלה בקרבנו כעת במצעדי תחייתנו הלאומית על כל פנים בשיעורים מוגבלים לפי הערך של תוכני הגאולה המתגלים לנו, רק קמעה קמעה“⁹, נטף אחר נטף, לאורה הפנימי של החירות העצמית הזאת נסע ונלך להבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, אותה שקנינו על ידי גילוי שכינה, אותה החירות שקנינו על ידי הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת אשר גאלנו השם יתברך, וגאל את אבותנו ממצרים לחירות עולם“¹⁰.

חירות וביעור חמץ

אלה השנים המסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח, זמן חירותנו. ולדורות מה אנחנו למדים מאלה שני הנושאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הנצחית היא, שתנאי הגאולה שנים המה: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שיעבוד זר, מכל שיעבוד הכופה את צלם אלקים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארת גדולתו והדרת קדשו, והחירות הזאת אינה נקנית כי אם על ידי חירותה של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותו ממסילתה הישרה והאיתנה היצוקה במהותו העצמית. — אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים, ואין האדם בתור אישיות פרטית ולא העם בתור קיבוץ שלם בעל רוח מיוחד זוכה להם, כי אם על ידי הביעור מכל גבולו את כל דבר המעכב את חירותו, שזה חמצו השאור שבעיסה שהיוקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו“¹¹.

5. שמות ל"ב ט"ו.
6. ע' אבות פ"ו מ"ג ועירובין נד.
7. ע' אורות הקודש ח"ג „הבחירה והחרות בישראל“ (עמוד לו שם).
8. ע' ירושלמי ברכות פ"א ה"א וירושלמי יומא פ"ג ה"ב.
9. ע' אורות, ישראליות חיתו פרק כ"ח.
1. ע"פ שמות י"ג ז', דברים ט"ו ד'. 2. ע' אורות הקודש ח"ג „הבחירה והחרות בישראל“ (עמוד לו שם) „תקון החמץ העולמי“ (עמוד קפב שם).

או, בשעת המעבר, הכחות הנרדמים קמים לתחייה. גלי חיים סואנים בכח, ובזמן החסיסה מתעוררים גם הסיגים הנפשיים והגופניים יחד, עם השיא של כחות החיים הטובים, ואז המשמרת צריכה להיות גדולה, וחלוצי הגאולה, שהם הדור כולו שהוא זוכה כבר לראות בעיניו את ראשית הנצנים של צמיחת הגאולה חייבים להיות בחוכה המון מחשבות סברות, ציורים ולמודים, שהם גורמים לעקור ולכלות, לטמא ולהשחית כל פאר וכל עוז לישראל.

האם לא מתנכים ומדריכים כמו בתוכנו שהם אווזים בהגה החנוך וההנהגה, שהם מקריבים את בנינו למולך, לחבב עליהם את כל מחשבה זרה, את כל רעיון חפלה, רק בשביל הזכות שהוא נצר זר, ושהוא לא משדות ישראל, כי מגפן סדום ושדמות עמורה³. מי הוביל אותנו עד תהום החושך של שנאת אחים לאחים, עד כדי תורבן וקעקוע של כל מה שעלה בחרף נפש ובעמל דורות למעלה מכח אנוש, אם לא היניקה הזרה מהחמץ ומהשאור של המערכה הרוחנית, אשר העלתה שרטון בימי עלייתה של דרגת צמיחת גאולתנו. מי גרם לנו את כל העוררן שלא נוכל להביט אל מרום, ולראות איך שצור ישראל מוליך אותנו על כנפי נשרים⁴, להובילנו אל רוממותה של הגאולה. רק אם אנחנו מצדנו נתנער, להתרומם מכל השפלות של העבדות לכל מה שהוא זר, בין שהוא מתבטא בשפות זרות, בין שהוא בשפתנו אנו אם רק רוחו הוא זר וארסי לנו.

בואו נא אחים אל הסדר כולנו, יוודע לנו שהננו בני-מלכים, ועם שהחירות היא גורלו הנצחי, לא עבד ישראל ולא יליד-בית ולא יהי לבנו⁵, מאז אשר נשא ברמה מיום חג חירותנו, את דגל החירות וביעור החמץ אשר יבואו כמים בקרבנו וכשמן בעצמותינו על ידי כח האיתנים של המפעל הקדוש והנאמן, בקיימנו את דבר ד' גואל ישראל מעולם ועד עולם, אשר צונו לשמור את המצות⁶. שמרו את החירות ואת ביעור החמץ, והגאלו מהרה גאולה שלמה.

מצה זו

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום
שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ
עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש
ברוך הוא וגאלם.

(הגדה)

„נצח ישראל לא ישקר“¹. האמת הוא הנצח, אין תמורה באמת ואין עבר בנצח. לעד ולעולם קיים הוא אות הנצח, ועם עולם אשר נטעו יוצרו כלו זרע אמת, הנצח הוא גורלו, וגם עברו קיים הוא לנצח. מגרגרי אבקי הזנה, מקמח או

3. ע"פ דברים ל"ב ל"ב.
4. ע"פ שמות י"ט ד'.
5. ע"פ ירמיה
6. שמות י"ב י"ז.
1. שמואל"א ס"ו כ"ט.
2. ירמיה ב' כ"א.

מסולת, בהתאחדם על ידי וילוף המים לתוכם, יבא הבצק, זה החומר אשר יובא באש והיה ללחם, היסוד המזין, הממשיך את חיי האדם בצורתם הכפותחת. ככה היה מצב ישראל בהיותו בלוע בעבדות מצרים, באין תורה, באפס נשמת חיים שיש בה לשד לאחד על ידו את גרגרי הנפשות המפורדות, להעשות כלו מוצק אחד בעל כוח, ליתן חיים ותנועה לגוי עומד לנס עמים³, העתיד לא רק להחיות את עצמו לעולמים, אלא גם ליתן חיי עולם לכל האנושיות כולה במשך הדורות מהחל עד כלה באחרית הימים.

וכוח חיים אדירים זה הוצק ביסודו, באותה השעה הנצחית הגדולה, בשעה שנגלה על אבותינו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם.

שטף החיים העליונים ממי-הבריכה העליונה⁴, שהופיע מגילויי שכינה אשר אין האנושיות כולה יודעת להמשיל לו דוגמא, איחד בפעם אחת את הגרגרים הגוייתיים והנפשיים והפכם למוצק גבוש אחד, לעשות ממנו את העם היחיד, שהוא מקור מחית העולם לעדי עד.

ובצקם של אבותינו לא יכול היה להשתנות מצבינו, כי לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם; והגאולה בלבת-אשה⁵ העמידה את בצקת העם בצבינו הנצחי ורוממתו מעל לכל שינויים ותמורות.

הננו שומרים את חוקת החג הקדוש, חג המצות לדורותינו⁶, ורשמי הגאולה של שעת הנצח, חוזרים ומופיעים עלינו בכל זהרם בליל התקדש חג, וממשיכים הם את זיום בכל משך ימי החג הגדול והקדוש, חג חרות עולמים אשר לעם עולמים.

וידעו כל אלה אשר לבם ערל, וישמעו נא אלה אשר אזנם אטומה, כי משמרת המצות יונקת היא את חילה לדורות מאותה המשמרת הנצחית של שעת הנצח, של הופעת הגאולה, אשר לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, ובכוח זה גם בצקם של בנינו לא יחמיץ לעולמים. שוא לכם טחי תפל⁷, המתאמצים להחמיץ נפשות שנעשו מאותו הבצק הנצחי אשר לא הספיק להחמיץ! כל תרבות האדם, לחם החול, חמץ הוא. התמורות מושלות עליו וצביונותיו משתנים על ידי גלגלי הזמנים. לא כן נצח ישראל אשר לא ישקר ולא ינחם⁸. הולך הוא במסילתו הישרה, על אף מנדין, וכל מטילי ארס-השאור בעיסתו הצחה, המדה הנצחית אשר לא הספיקה — ולעולם לא תספיק — להחמיץ.

זכרו נא זאת דור בנינו בגולה, וקל וחומר בארץ, בכל הזמנים והעתים, וקל וחומר בעת הרת עולם זו, בשעה שהדם של צלצלי הנצח, הבאים מקול גאולת העולמים, באים עלינו מתוך שטף של יסורים ומכאובים נוראים; זכרו והתאושו, שמרו ושמרתם את המצות⁹, שמרו משמרת ליל שמורים, ודעו; כי גם אם תעלה מחשבת תפל לשנות את בצקם של אבותינו — שהיא בצקם של בנינו ובני בנינו לעד — לא יועילו כל מעשיכם, כי לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ ולעד

3. ישעיה י"א י"ז.
4. ע' מהרש"א ברכות ת"א ל"ד ז'. ד"ה: אכתריאל כו'.
5. ע"פ שמות ג' כ'.
6. ע' שמות י"ב.
7. ע"פ יחזקאל י"ג י"א.
8. שמות י"ב י"ז.

לא תחמיץ עיסתנו הכללית, אך תעמוד ברוחה ובטעמה מלאה רעננות, וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁹, גדלו נא אור נשמתכם העוזה! הכינו לב לקבל את הרושם האדיר של מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם.

הלילה הזה כולנו מסובין:

„האדם התלוש“ — זו היא הזועה היותר מחרידה את הנשמה, האדם מוכרח הוא שיהיה לו מעמד ושמעמדו יהא בלתי־מתנווד. הגלות, מהו עיקר צרתה? הוה אומר: התלישות. איום מאד הדבר שהאדם מרגיש שבמובן ידוע ועיקרי הרי הוא תלוש, מתנווד, פורח באויר... עמדתו על הבסיס הטבעי, על גבי הקרקע, איננה עמדה כלל, מפני שאין הקרקע שלו, מפני שבכל יחוישה איננה קנינו ולא קנין עמו. „כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם“¹⁰. זאת היא הצרה, צרת הדורות של ישראל, מאז גלה מארצו, מאז נדד בגויים.

אמנם במצב של תלישות, לא די שקשה לחיות, אלא שבמובן הכללי והדורי אי אפשר כלל להתקיים, ועל כן חוק היסטורי הוא שהקבוצים התלושים אבדו שםם וזכרם, בזמן קצר לפי הערך. אך בפלא למעלה מכל הנהוג בחוקי הקיום של כל העמים, עם ישראל חי עד כה והתקיים, אם גם קיום של צער ומכאובים, גם במצב תלישותו. ולא עוד אלא שהראה גבורות ברוחו הגדול גם בכל המעברים השונים של גליותיו. כשאנו דנין לדעת מה הוא הכח אשר על ידו התגבר על הצרה האיומה של התלישות, הוה אומר: שמאן, קנה לו העם הנפלא הזה מציאות כפולה ומכילה גם מעמד כפול וקרקע רוחנית בטוחה, שהיא מצע איתן לנשמתו, אשר אותה לקח עמו גם בכל ימי נדודיו — הארץ הרוחנית, האצילית, העליונה הזאת, היא תורת ד'! התורה, תורת חיו, אשר קשר אותה עם רוחו קשר בל־ינתק, היא היא אשר הצילה אותו כתלישותו החומרית שלא תשפיע עליו עד לזועת כליו. והיום, כאשר אנו ב"ה הולכים ושבים לארצנו, הולכים ומתקשרים לבסיס של המציאות העמדתית, כשרגלינו מתחילות לדרוך על אדמתנו אנו, על אותה האדמה אדמת הקודש, שהננו מרגישים בכל חושינו שהיא מוצקה תחת פעמינו, כי בברית ד', ברית עולם, אשר לעד לא תמוט, היא קשורה עמנו קשר עולם — הננו הולכים ומתרפאים ממחלת תלישותנו הגלוהית. ומתוך החלק המבריא של העם, החלק ההולך ומתקשר עם ארצו, ועם יציקת עמדתו, הננו מרעיפים רסיסי עמדה ובריות גופא הגורמת גם לנהורא מעליא, לכל עם ישראל, הגוי כולו, המתפלל תמיד דרך ארצו¹¹...

אבל, היתכן שבמקום שהגוף ילגו, הפרטי והלאומי, מוצא לו מצב להנצל מכארת התלישות, תשאר דוקא הנשמה הפרטית וקל וחומר הכללית, תלושה מעמדתה? הנשמה הישראלית כשהיא פורחת באויר, כשאין לה היציקות של

9 מיכה ז' ט"ו.

1. הגדה. 2. יבמות סג. 3. ע' מלכים"א ח' מ"ה, ברכות ל.

מעמד החיים, בתורה ובמצוה¹, ברות ובמעשה, בסדרי יום ויום ובחגיגות הייחודיים, זמני שמחה וחגי גדבה, עם כל מצותיהם הרעננות המיטמחות כליות ולב והמרנינות כל נפש ורוח, אז הלא הנשמה היא תלושה וכמה עצמו מכאביה האמיתיים וכמה גדול הוא ההרס שלה!

על כן, בכפליים נזכור נא בלילה הזה, בליל התקדש חג חרותנו, כי הננו העם אשר אפילו בגלותו לא אבד את איתנו עמדתו הרוחנית. ועל אחת כמה וכמה בשובו אל ארצו וחסון עמדתו, שהוא הולך ומתחסן בהם בכל ערכיו, עתה בביא עת לחנוכה². זאת היא הוראת ההסבה. מצב של בני תורין שהם קבועים ולא תלויים, מעורים ביסוד חייהם, המולף עליהם שפעת חיים לרויה לכל מהותם. לגוף ולנשמה, לכל היותם. אשרי העם שככה לו, אשרי העם שד' אלקיו³. הלילה הזה כולנו מסובין!

זכר למקדש כהלל

זכר למקדש כהלל. כן עשה הלל בזמן
שבית המקדש היה קיים היה כורך פסח מצה
ומרור ואוכלן ביחד. לקיים מה שנאמר על
מצות ומרורים יאכלוהו. (הגדה)

חג חירותנו. חג המצות. אור הגאולה הולך ושופע עלינו. בכל הזמנים, ובכל הדורות. גם בדורות היותר אפלים, גם בימים, אשר החושך כסה את כל אופקנו מסביב. וקל וחומר שאנו שואבים ממנו בכל מלא גשמותינו עידוד ותקוה לאור הגאולה התולכת ומתחדשת עלינו, בחסדי גואל ישראל המאיר לנו באורו בקרי גאולה בימינו בתוך כל המחשכים אשר שחו עלינו מעברים. ואם בתוך האורות הנעימים אשר לצמיתות קוי הישועה, גם בהם עצמם רבו מרירות המחשכים, אם רבו סבלותינו מבית ומחוץ. אם מאלה אשר החשגחה העליונה הטילה עליהם את הסבל של עזרת ישראל לצעוד לקראת גאולתו תחייתו ובנין ארצו. מחוץ, הם כל כך מעבירים עלינו את הדרך, מכבידים עלינו את האופנים אשר על ידם נוכל להתקרב למטרתנו הקדושה, אשר צור ישראל התוה לפנינו, לשיבת שבותינו. ואם גם בפנים המחנה בגבול ישראל, שמה ושערוריה מסביב, פיזור כחות ופילוג מחשבות, משטמת אחים ריב לשונות וקריאה למהלומות, תחת אשר עלינו להיות מעוטרים ברגשי אהבה ואחות שלום וריעות⁴, אל נא יפול לבנו. יודעים אנו כי אוצר חיים של גאולת אמת ונצחון קודש, שם מאז מעולם שומר ישראל וגואלו בקרבנו. וסוף כל סוף יפתח הדלתות אשר לחדרי הלבבות האטומות, ודרכי נועם ושלום שהם יסודות הגאולה יקחו את מקומם תחת ארחות הריב והשנאה אשר אנחנו נתקלים בהם בעת המרה הזאת.

4. ע"פ שמות כ"ד י"ב. 5. ע"פ מלכים ב' י"ז ל"ז, תהלים ק"ב י"ה. והיי"ב י"ד, ג' 6. תהלים קמ"ד ס"ו.
1. ע"פ ברכות הנשואין, כתובות ח.

אֲמֵנָם צְרִיכִים אֲנִי לְהַתְּבוֹנֵן עַל הַסִּבָּה מֵאִיזָה צַד בְּאוֹ עֲלֵינוּ הַכְּשָׁלוֹנוֹת הַלֵּלוּ, הַמַּעֲרִיבִים אֶת הַטַּעַם שֶׁל מַרְיָוֹת הַגְּלוּת בְּתוֹךְ הַהוֹפָעוֹת הַנַּעֲיֻמוֹת שֶׁל רִשְׁמֵי הַגְּאוּלָּה. וְהַסִּבָּה הִיא כָּל כֵּךְ גְּלוּיָה. הַכְּשָׁלוֹן הַחִיצוֹנִי הָרִי הוּא בֹא מִפְּנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ הַנִּמְכָּנוֹת אֶת הַדְּרָגָה הַגְּאוּלָּתִית, כִּי בִּמְקוֹם שֶׁהֵנּוּ חַיִּיבִים לְהַכְרִיז בְּגַד כָּל הָעוֹלָם הַתְּרַבּוּתִי כּוֹלּוֹ כִּי אֲנִי נוֹחֲלִי הַמּוֹרֶשֶׁה הַיּוֹתֵר קְדוּשָׁה, הָעַם אֲשֶׁר יוֹצֵר רוּחַ הָאָדָם בְּקֶרְבּוֹ¹ נָתַן בּוֹ נִשְׁמָה יִתִּירָה בְּאוֹר תּוֹרַת חַיִּים הַעוֹמֶדֶת לְהִיטֵל לְגַם עַמִּים וּלְגְּאוּלָּתָהּ הַתָּבֵל כּוֹלֵה, וְתוֹרַתּוֹ, וְאוֹרֶחַתּוֹ חַיִּינוּ, שֶׁהֵם הֵם סִימְנֵי הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים אֲשֶׁר לָנוּ, הֵגֵם עַל זֶה עֲדִים נֶאֱמָרִים, וְאֲנַחְנוּ, הַחֲלָקִים מִקֶּרְבָּנוֹ וּלְצַעֲרֵינוּ דוֹקָא מֵאֵלֶּה שֶׁהֵם קְרוֹבִים כָּל כֵּךְ לְמַפְעֵל הַבְּנִין וְהַתְּחִיָּה הַלְּאוּמִּית הַמִּתְחַדֶּשֶׁת עֲלֵינוּ, מוֹכָחִים אֲנִי לְהוֹדוֹת שֶׁנִּכְשָׁלְנוּ בּוֹה, וְאוֹתוֹתֵינוּ אוֹתוֹת הַנִּצָּחַת בְּזַמְנֵנוּ, וְנִשְׁכַּח מִן הַלֵּב וּמִן הַחַיִּים, וְעַל זֶה נִפְשִׁינוּ מֵלֵאָה מְרוֹרוֹת. כִּי מִכְּשׁוֹל זֶה הוֹרִיד אֶת יַפְעַת כְּבוֹדֵנוּ וְכְבוֹדָהּ שֶׁל צְמִיחַת הַגְּאוּלָּה, מִבְּחוּץ וּמִבְּפָנִים. כָּל זֶמֶן שֶׁהַקִּינִן הַיּוֹתֵר יָקָר הִיהָדוֹת בְּמִילּוּאָה, בִּידִיעָה, בְּרִגְשׁ, וּבִמְעַשָּׂה, תּוֹפֶסֶת בְּנוֹ אֶת הַמְּקוֹם הָעֶקְרִי, הָרִי אֲנִי יְכוּלִים לְסַבּוֹל גַּם כֵּן חִיכּוּכִים שֶׁל מַפְלָגוֹת וְדַעוֹת שׁוֹנוֹת בְּאַרְחוֹת הַבְּנִין וְהַתְּחִיָּה הַלְּאוּמִּית, וְחִילּוֹקֵי הַדַּעוֹת עוֹד יוֹכְלוּ לְהִבָּא בְּקֶרְבָּנוֹ עוֹשֵׁר רוּחַ וְרִיבּוֹי לְנִשְׁמָתָהּ שֶׁל הָאוּמָה הַעוֹמֶדֶת בְּנוֹ בְּצִכְיוֹנָהּ וְתִמּוֹנָתָהּ, אֲבָל בְּזֶמֶן הַשְּׁכָחָה הִיסוּדִית, בְּזֶמֶן הַזִּנְחָה כָּל יִסוּד הַחַיִּים כָּל דְּבַר ה', אֲשֶׁר בְּאוֹר תּוֹרָה וְגַם מִצְוָה², הַעוֹשֶׂה אוֹתָנוּ לַעַם, הָרִי הַמַּפְלָגִיתוֹת עוֹשֶׂה בְּנוֹ שְׁמוֹת עַד כִּדִּי שְׁנֵאת אֲחִים תְּחוּמֵי הַמַּחֲוֶה לְעֵינֵינוּ אֶת הַצָּרָה, שֶׁהֵנּוּ שְׂרוּיִים בָּהּ בְּתוֹךְ מַעֲגָלֵי גְּאוּלָּתֵינוּ.

אֲמֵנָם בְּטוֹחִים אֲנִי בִּיד ד' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל הַנְּטוּיָה עֲלֵינוּ לְטוֹבָה כִּי סוּף כָּל סוּף אֲוִיר הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא אֲוִיר הַשְּׁלוֹם יוֹפִיעַ עֲלֵינוּ. וּמִדַּתּוֹ שֶׁל ה' ל', הָאוֹהֶב שְׁלוֹם וְהַרְדּוֹף שְׁלוֹם, הָאוֹהֶב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקֶּרְבָּן לְתוֹרָה³ לְמַשְׁמַרְתּוֹ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל עַם ד' הַגּוֹי כּוֹלּוֹ תִּשׁוּבָה אֲלֵינוּ. שְׁלוֹם נִדְבָר אֵל כָּל פְּזוּרֵינוּ וּמַפְלָגוֹתֵינוּ וְאוֹר הַגְּאוּלָּה הַבֹּא יָחַד עִם זְכוּרֹן הַפֶּסַח וְהַמִּצֵּה, סִימְנֵי הַחִירוֹת, יִמְתִּיק לָנוּ אֶת רִשְׁמֵי הַמְּרִירוֹת שֶׁל הַגְּלוּת וּמִכְּאוּבִיָּה הַרְחָנִיִּים וְהַחֲמִרִיִּים שֶׁהִמְרִיר מִסְמָנָם, וְנִזְכָּה לְגְּאוּלָּה שְׁלֵמָה אֲשֶׁר תִּפְרוֹשׁ עֲלֵינוּ סוֹכֶת שְׁלוֹם וְאוֹר אִמֵּת בְּמַהֲרָה בִּימֵינוּ.

הַר כְּגִיגִית

וְיִתְּצֵנוּ בְּתַחֲתִית הַהָרִי, מִלֵּמַד שְׁכֵסֶה הַקֶּבֶדֶה

עֲלֵיהֶם אֶת הַהָר כְּגִיגִית.

(שַׁבַּת פֶּח.)

בְּיוֹם מִתֵּן תּוֹרַתּוֹ, שֶׁאֲנִי חוֹגְגִים אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה שֶׁל קְדוּשָׁה כָּל-כֵּךְ עֲמוּקָה, צְרִיכִים אֲנִי לְזַכּוֹר, כִּי לֹא רַק בְּרִצּוֹן חֲפָזִי קִבְּלָנוּ עֲלֵינוּ עוֹלָה שֶׁל תּוֹרָה; אֲלָא בְּכַפִּית הָרַק כְּגִיגִית עֲלָה הַדְּבַר. מִתּוֹךְ אֲמִרָתָהּ: שֶׁל „אִם אַתֶּם מִקְבָּלִים אֶת הַתּוֹרָה מוֹטֵב וְאִם לֹא — שֶׁם תִּהְיֶה קְבוּרַתְכֶם” יֵאָדָר נִחְרָתָה הַתּוֹרָה בְּמַעֲמָקֵי נִשְׁמָתֵנוּ.

3. ע' אֲבוֹת פ"א מ"ב.

2. ע' מִשְׁלֵי ו' כ"ג.

1. זְכוּרִיָּה י"ב א'.

1. שַׁבַּת פֶּח.

1. ע' הַבְּקוֹק ג' ט'.

ועתה, כאשר הננו צריכים לשוב לימי-עלומינו וצעדי התחיה הלאומית נשמעים בהר קולם הפועם, עוד הפעם הננו שבים למעמד רציני כזה. עוד הפעם הננו עומדים סוף כל סוף לקבל את התורה מתוך כפית הר כנגיגית בתור ספי-
החיים² של תחית האומה ובנינה בארצה.

אולי לא נעים לנו הדבר, אילו היה תלוי בחפצנו הפשוט אפשר שהיינו בוחרים בקבלה כזו שבאה חק רצון חפשי, שאנחנו חושבים אותו ליותר אידיאלי. אבל לא כאשר יראה האדם לעינים מתחיים הדברים במציאות. אין אנו יכולים להסקיף לתכנס של הדברים בעצמיותם והננו רואים רק את הברק הנוצץ עליהם מבחוץ.

אמנם החכמה העליונה, חכמת רבון כל העולמים, אשר „הוא אמר ויהי, צוה ויעמוד“³, היא מיסדת את מפעלותיה ביסוד המציאות ובעצמותה של ההויה על-פי אמתתן. היא יודעת, כי חלושים אנחנו, חלושי רצון הננו וחלושים הם האידיאלים שלנו, אין אנו רואים כלל וכלל שקיומו של עולם מלא ימסר לרצוננו, ועל כן הננו קרואים מתוך הכרח אל הדבר הגדול והנשגב העומד ברומי-של-עולם, ומתוך הכרחים פנימיים והכרחים חיצוניים לקבלתה של תורה ביסוד תחית הפלאות שלנו גם בהויה. כן היה מראש מקדם וכן נראה שיהיה עדיין גם בדור אחרון זה, שהננו עומדים בו על סף תחיתנו הלאומית.

זה שנים, שהמון רב יושבי תבל ושוכני ארץ רואים כי נשא נס הרים: לשיבתה של האומה הקדושה והעתיקה, הנושאת את דגל הנצח ואור עולם בקרבה, לארצה ארץ-הפלאות, שכל חזון-קודש וכל יפעת-עולמים ממנה זורחים. אך מעט הורם הנס, עם זקיפתו-קמעה נראית עוד כעין חולשה בידים המרימות אותו, — והוא, הלא מוכרח הוא להתרומם הגבה למעלה, להתרומם לעיני אפסי ארץ ואיים רחוקים, ותחית ישראל על אדמתו צריכה היא להופיע בתור אחד מפלאי-התבל, שמורה וערוכה ברוח-קדשה.

והנה קמים אנשים מקרבנו הרואים חזון לבם ומשפילים בכח השפעתם את הרום אשר לתחיה הנפלאה הזאת, אשר רק באספקלריא של קדש אפשר להציץ על כל עוזו נוראותיה. הולך ומפעם בתוך מחננו הקול החלש של האידיאליות והרצון החפשי, אשר אמנם ברק לו ויפעה, אבל רק פרחים יתן לנו ולא פרי, זעזועי-רוח וצלצולי-מלים, ולא אור-חיים וגבורת נשמה ולא גבורת-רעם של זיו נבואה ואור ורוח-הקדש, שכל הנשמה העדינה, שלנו ושל האנושיות כולה, כל-כך כמתה להם.

אמנם יודעים אנו, כי סוף-כל-סוף מדת-הגבורה בא תבא, אבל דוקא מתוך הגזרה והחקה, ולא מתוך האידיאלים החפשיים, שיפעת עץ רקב⁴ ואמץ קורי עכביש⁵ להם. דוקא מתוך ההכרח הגדול והעצום, מתוך הגבורה של מעלה, מתוך קול די בכח, מתוך קול די שובר ארזים⁶, מתוך הקול המרעיש הרדיעדי ומפוצץ גבעות עולם. והקול הזה בעז רעם גבורתו שוב הוא כופה עלינו הר כנגיגית ואומר לנו: אם אתם מקבלים את התורה מוטב, רק אם אנחנו מקבלים את התורה, את מקור החיים והאורה, היה תהיה לנו תחיה לאומית תמה וברה, אדירה ואיומה,

2. עי' יומא עב; 3. תהלים ל"ג ט'. 4. ע"פ ישעיה י"ח ג'.
5. ע"פ איוב מ"א י"ט. 6. ע"פ ישעיה נ"ט ה'. א. תהלים כ"ט ד—ה'.

מִן הָרֵב ר' אֲבֵרָהָם יִצְחָק הֵכֵן קוֹק וְצִ"ל

רק אם אנחנו מקבלים את התורה ושמים אותה לתורת חיים וחקת-לאום בארץ עברנו ועתידנו, בארץ ישראל, תהיה תחיתנו הלאומית תחיה מבוססת, בעלת שרשים חזקים ואמיצים ואחרית ותקוה, תחיה שתחדור באור-חייה בתוך כל הסדרות של האומה, הרחוקות והקרובות, שתפליא את כל העמים בפלאי הופעותיה. וההכרה הגדולה הזאת הולכת היא וחדרת, הולכת ומתבררת גם אצל אלה אשר עדיין לבא לפומא לא גליא להם, והיא עוד תלך ותחדור, תלך ותתברר, וכמאז ומקדם היא תגלה בחיים ובפועל את אותו הכח המכריח המקים אותנו לתחית אמת, ומתוך גבורת החיים וההויה של כפית הר כגיגית, לקבל על ידה את דבר ד' בתור חק חיים ומשפט לאם בארצנו, נשוב ונחיה להיות לעיני כל הגוים למה שאנו מוכרחים להיות, — להעם הגדול והקדוש על אדמת-הקדש כימי-עולם וכשנים קדמוניות⁷.

מאי הר סיני?

א"ל ההוא מרבנן לרב כהנא, מי שמיץ לך
מאי הר סיני? א"ל הר שנעשו בו נסים
לישראל, א"ל הר ניסאי מיבעי ליה אלא הר
שנעשה סימן טוב לישראל, הר סימנאי מיבעי
ליה, א"ה מ"ט לא שכיחת קמיה דר"פ ורב
הונא בריה דרב יהושע דמעייני באגדתא, דר"ה
ורבה בריה דר"ה דאמרי תרווייהו, מאי הר
סיני, הר שירדה שנאה לאר"ה עליו
(שבת פ"ט א')

הדבר המציין את השינוי שנעשה בישראל ובעולם ע"י קבלתה של תורה דוקא במדבר, בהר סיני, לא בארץ המיוחדת לישראל כ"א במדבר במקום הפקר לכל⁸, בעוד אשר התוכן הרושם את האומה לא היה שום דבר חמרי כ"א המחשבה והדעה, השאיפה של הקדושה והאורה האלקית העליונה, מורה באמת, כי תוכנה הפנימי של תורה הוא עיון ראוי ומוכרח לכל האדם, לכל העמים אשר על פני האדמה.

לא ענין עליון ומופלא מן האדם יש כאן כ"א ענין הולם את האדם, אשר מבלעדו יחשב לחיה רעה, ובתוך הענין השות כ"כ לגפש האדם, גנוז כל העליונות של אוצרות הקודש הכמוסים באורה של תורה. על כן לא נבלט בהר סיני זה התוכן המיוחד לישראל להיות שולטים על הטבע, להיות מוארים באור אלקי עליון ממעל לכל סדרי היצירה הרגילים, שזהו ענין המתבאר ע"י הגסים הרבים שנעשו לישראל, הנפלאות הם אשר מורים על הפלא העצום שיש באומה פליאה זו. וכן אין התוכן של קבלת התורה ביעודה על הר סיני מציין דוקא איזו סגולה מיוחדת, שהיא נמצאת רק בישראל בתור

7. ע' מדרש תהלים פ"ט ב'. 8. מלאכי ג' ד'.
1. ע' מכילתא יתרו מסכתא דבחדש פרשה א' ופרשה ה'.

סימן מיוחד, מה שאין לכל האדם אשר על פני האדמה בו שום חלק ונחלה וכשרון. כי באמת בשביל זה התוכן המיוחד לא היה יותר מקום נאה להופעתה של תורה כ"א ארץ-ישראל, ומכון הר הקודש שנראה כמיוחד נחלת ישראל מכל העמים.

ואם היה הדבר כך, שיסודה של תורה וקדושתה היה מציין רק את המופלא מכל האדם בטבע, לא היה שום מקום לתרעומת ושנאה על אות"ע, על אשר נתרחקו מהתורה ולא רצו לקבלה, כי אין אדם נתפס על מעלה שאינה שייכת לו. אבל באמת יסוד קבלתה של תורה בהר סיני, במדבר, היה תוכן מבליט, כי מקורה של תורה הוא מקור מים חיים² לכל משפחות האדם, רק אם יסורו מדרכי רשע, ולא ירצו ללכת בשרירות לב, להרע להזיק ולחבל. ומתוך שדוקא בתו האדם הכללי ובצלמו האלקי פגמו העמים כולם בהתרחקם מן התורה, על כן ירדה שנאה לאו"ה דוקא מהר סיני, וזהו יסוד שמו, נסו ודגלו, עד אשר יתרום הר האלקים³ הר הגבנונים⁴ ויראה הודו על כל יושבי תבל, ושב ורפא להם⁵, ד' במ סיני בקודש⁶.

צליל-אומר

(לחג השבועות)

אמר ר' יוחנן מאי דכתיב: ד' יתן אומר
המבשרות צבא רב, כל דיבור ודיבור שיצא
מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות.

(שבת פ"ח)

צבא רב, כל האומות (רש"י)

בשעה שאנו צריכים לסנות בכוזן של דברינו לאותו החוג הפנימי היקר וחביב לנו כל כך, להחוג של נוצרי אמוגים, שומרי תורה ומצוה, לחוקם ולעודדם, בשביל תחזקתה של העמדה הנצחית אשר לישראל ולרוח ד' אשר עליו, לבנות על ידו ובכחו את אותו הבנין אשר הגיע בימינו, „עת בנותו“, בנין האומה בארץ חמדתה, — אין אנו פטורים מלישא את עינינו גם אל החוגים אשר לצערנו הגדול נתרחקו מאתנו, באשמתה של הגלות המרה והמון תלאותיה החומריים והרוחניים.

אלה הדברים בעצמם שהם יוצאים מעמקי לבבינו, שהם מכריזים ומעודדים ומעוררים לבבות לקומם הריסות עמנו בארצנו עפ"י יסודי תורתנו הקדושה, חיינו ואורך ימינו, כשהם יצאו בטהרה, בטהרת נשמה מתוך רגשי קודש טהורים מלאי אהבת אחים, בכל עמקי תהומה, יסגלו להם את כחם, להיות זורמים בהשפעתם גם על השדרות הרחוקות, וקוים מאור הטהרה וזיקים משלהבת

2. ע"פ ירמיה ב' י"ג. 3. ע"פ שמות ג' א', כ"ד י"ג. 4. ע' מכילתא

יתרו מסכתא דכחוש פרשה ד' ד"ה: ויחדר כל ההר. וע' תהלים ס"ח ט"ו. 5. ע"פ

ישעיה ו' י'. 6. תהלים ס"ח י"ח.

הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר בְּנִשְׁמַת הָאוֹמָה בְּכָל־לִוְתָהּ, גַּם אֵלֶיהֶם יִגְעוּ, לְהַאִיר אֶת הַמַּחֲשָׁכִים שֶׁבְּנִשְׁמָהּ, וּלְחַמֵּם אֶת הַלִּבִּבּוֹת אֲשֶׁר נִתְקַרְרוּ, לְעוֹדְדָם לְשׁוּב אֶל ד' אֶל תּוֹרָתוֹ וְאֶל עַמּוֹ, בְּשׁוּבָם אֶל אֶרְצוֹ.

וְאוֹתָהּ מִדַּת הַבְּטָחוֹן הָאֲדִירָה בְּנִצְחִיּוּתָהּ שֶׁל הָאוֹמָה, וְנִצְחוֹן רוּחַ קִדְשָׁהּ, הָאוֹזֵר אוֹתָנוּ בַּגְּבוּרָה¹, בַּעַת שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת וּמִתְגַּלֶּה בְּבִנְיָנִים מַפְעִילִים הַמַּרְחִיבִים וּמְאֲדִירִים אֶת עַמְדָתָנוּ בָּאֶרֶץ קִדְשָׁנוּ, בְּאוֹתָהּ הַמְּדָה שְׁאוּפֵי הַבְּנִין וְהַמַּפְעֵל עַצְמוֹ נוֹשֵׂא עֲלָיו אֶת דְּגֻלָּהּ שֶׁל תּוֹרָה וְהַבְּלָטָה הַחַיִּים הַיִּשְׂרָאֵלִיִּים בְּמִלּוֹא טִהְרָתָם, הַתְּכוּנָה הַזֹּאת בְּעִצְמָהּ הִיא כִּבְר מִשְׁמַשֶּׁת גַּם הִיא לְהִיּוֹת קוֹל שׁוֹפֵר וְצִינּוֹר שֶׁל שֹׁפֵעַ, לְהוֹיֵל עַל יְדוֹ מִיָּם מַחִיִּים, לְפַלְגִים רְחוּקִים. וּבִטּוּחִים אֲנִי שֶׁבְּמִשְׁךָ הַזֶּמֶן יִצְיָצוּ הַנִּצְנִים וְגַם יִשְׁאוּ פְרֵי תְנוּבָה לְהַחֲיוֹת נִשְׁמוֹת שׁוֹמְמוֹת, וְלְהַצְדִּיק קוֹדֶשׁ. וּמֵאוֹתָהּ הַשְּׁפָעָה שֶׁקוֹל ד' בָּכָה², אֲשֶׁר הוֹפִיעַ עַל הָרִי סִינִי בְּאוֹפֶן יִשְׂרָאֵלִינוּ, אֶל מַמְלַכַת הַכֹּהֲנִים וְהַגּוֹי הַקִּדְּוֶה³, בִּישֵׁר צִבְאָה רַב, וְנִתְחַלֵּק לְשִׁבְעִים לְשׁוֹן⁴, אֲשֶׁר תִּהְיוּכֹתֶיהָ שֶׁל הַתְּחַלְקוֹת הַזֹּאת, מַכִּירָה הִיא הֵיטֵב גַּם הַתּוֹלָדָה הָאֲנוּשִׁית הַכִּלְלִית, בְּרִצּוֹנָהּ אוֹ בְּעַל כְּרַחֲהָ, מִכָּח הַשְּׁפָעָה קִדְּוֶה עֲלֵינוּ ז', מֵאִזּוֹ וְעַד עַתָּה הִנֵּנוּ בִטּוּחִים גַּם כֵּן, יִשְׁכַּל הַצִּלִּילִים הַבָּאִים בְּכָל שְׁטֵף הַדּוֹרוֹת, מִקּוֹל ד' בָּכָה, הַכַּח מִמְּקוֹר הַחַיִּים הַמְּלֵאִים הוֹד קוֹדֶשׁ, שֶׁהֵם יוֹנְקִים אֶת לֶשְׁדָם, מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹר שֶׁל הָאוֹמֶר אֲשֶׁר נָתַן ד' הַמְּבַשֵּׁר צִבְאָה רַב⁵, גַּם הֵם יִבְשְׁרוּ צִבְאָה רַב, וְיִתְחַלְקוּ לְלִשׁוֹנוֹת רַבִּים, וְכָל חוֹג וְחוֹג, יִקְבַּל מֵהֶם אֶת אוֹתוֹ הַחֶלֶק שֶׁל הַשְּׁפָעָה, שֶׁהוּא יִהְיֶה מוֹכֵס לְקַבְּלָהּ.

וְאֲבָנִים שֶׁחֲקוּ מִיָּם⁶, וְלֹאט לֹאט תִּתְגַּבֵּר הַהוֹפָעָה הַמְּאִירָה וְתִגְרֹשׁ אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁכִים, כִּי לֹא יִטּוֹשׁ ד' אֶת עַמּוֹ וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזוּב⁷ וְכִימִי עוֹלָם עוֹד יִתֵּן לָנוּ ד' אוֹמֵר הַמְּבַשְׁרוֹת צִבְאָה רַב⁸, בְּמַהֲרָה בִּימֵינוּ אָמֵן.

עֵנֵן הַתּוֹרָה וְעֵנֵן הַגְּאוּלָּה

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנִי בָא אֵלֶיךָ בַּעֲבֹר

הָעֵנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדִבְרֵי עַמֶּךָ וְגַם בֶּן

יִאֲמִינוּ לְעוֹלָם (שְׁמוֹת י"ט)

כָּל הַהֲאָרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, בִּשְׁעָה שֶׁאֲנִי רוֹצִים שִׁיפְעֵלוּ אֶת פְּעוֹלָתָן לְהַגִּיהַּ מַחֲשָׁכִים יְדוּעִים, אֲנִי צָרִיכִים לִישִׁים אֶת כָּל הַמַּגְמָה שֶׁלָּנוּ, לְהַסִּיר אֶת הַמֵּאֶפֶל הַחוּצָץ, אֶת הַלוֹט הַנְּסוּךְ עַל פְּנֵי הַיִּסּוֹד הָאוֹרִי, וּלְפִי אוֹתָהּ הַמְּדָה שֶׁאֲנִי מַחֲשָׁפִים אֶת הָאוֹרָה, כִּכָּה חוֹלְפִים הַמַּחֲשָׁכִים וְאוֹר בְּהִיר מְזוּרִיחַ אֶת הָאֲפָקִים, הַדּוֹרוֹשִׁים לְהִיּוֹת מְזוּרִיחִים. כָּלֵל זֶה גוֹהֵג בֵּין בְּמַפְעֵלִים שֶׁל הָאוֹר הַמוֹחֲשִׁי וּבֵין בְּמַפְעֵלִים שֶׁל הָאוֹר הַשְּׁכֵלִי הַרוֹחֵג. יוֹצֵא מִן הַכָּלֵל הַזֶּה רֶק הָאוֹר הָעֲלִיוֹן, אוֹרוֹ שֶׁל מִי שֶׁאֲמַר וְהָיָה הָעוֹלָם בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוֹפָעְתּוֹ וּגְלוּיָו אֵינָם בָּאִים עַל יְדֵי חֲשִׁיפַת הָאוֹר, אֲלֹא דוֹקָא ע"י הַסְתֵּר אוֹרוֹ. כִּי שְׁתֵּי סְבוֹת נִמְצְאוּ בְּעוֹלָם שֶׁהֵן גּוֹרְמוֹת

1. ע"פ בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר.
2. ע"פ תְּהִלִּים כ"ט ד'.
3. ע"פ שְׁמוֹת י"ט ו'.
4. ע' שְׁבַת פח:
5. ע"פ תְּהִלִּים ס"ח י"ב וְע' שְׁבַת שם.
6. אוֹיֹב י"ד.
7. תְּהִלִּים צ"ד י"ד.
8. ע"פ שְׁמוֹת י"ט ו'.

למחשכים: סבה אחת מצד הכת המזוהר, וסבה שניה מצד המקבל את האורה. בכל האורות שבעולם הסבה העיקרית למציאות המחשכים החומריים והרוחניים היא מיעוט ההארה, העלמת האור או צמצומו וזעירותו, ועל כן הפעולה המביאה להארה היא פעולת ההחשפה של ההתגלות האורית, ושפעת רבויה, מה שאין כן במדתה של האורה העליונה. אור ד' ¹, ויאר לנו ², נהורא עימיה שרא ³. המחשכים האנושיים באים ביחס לבחינה זו רק דוקא, מפני שעינו החלשה של האדם, שכלו המוגבל והרוסף, איננו יכול להסתכל בנורא הנורא של האורה האלקית, ומפני כך האנושיות המטומטמת בורחת מלפני ה' כעטלף הבורח מאור השמש. והסבה המביאה להאיר את האורה העליונה אורות כל האורות כולן, עקרה ושרשה היא רק הפעולה של העלמת האורה במדה ידועה. העטפתה וצמצומה וסתרה, הן הן גילוייה.

מדה זו הנאמרת בהשגה, בהכרה וידיעה, נאמרת גם כן בהופעת ההתודעות של הכח הפועל במפעלים, וכל דבר שכח האלקי העליון מופיע בו יותר, הרי הוא צריך הסתרה יותר גדולה, כדי שהמצב יביא שיוכלו עיני האדם להיות נהנים מזיו האורה, ולא יכהו העינים מרוב ההשפעה האורית. אחת מההופעות שהאורה העליונה השמימית מופיעה בהן על הארץ קשורה באורו של משיח, שהוא אור הגאולה מראשית צמיחתה של אורה זו. היא היתה לוטה מאפלים עד בלי להכיר איזה אור מתנוצץ ממנה. וכן הולכות התעלומות בכל המדרגות עד אשר ביסוד הבית השני שנבנה על ידי עזרתו של כורש הפרסי, אותו הגוי שהחמיץ גם כן, גם בו אור משיח התנוצץ במסתרים, כי הלא „כה אמר ד' למשיחו לכורש“ ⁴, ואקרא לך בשמך אכנך ולא ידעתני, אאורך ולא ידעתני“ ⁵. ובימינו אלה אין שום ספק שיעוד הפעם אורו של משיח, אור של גאולה בבחינת תעלומה מופיע ומתנוצץ לפנינו, ומרוב חזוהר המעולף בעיקרו בעובי חושך, עד כדי הסתרה גוראה, שהיא הולכת וגמשת מאז אשר דבר ה' בא אל הרועה הנאמן ללמד לדורות, כי העב-הענן המסתיר את האור העליון הוא-הוא הענן המכין את ההתגלות של אורו, — וכל הקשורים בקדושת ישראל, וקדושתה של תורה, שהיא לעד ולעולם מקור הגאולה, יבינו וידעו כי מעכ הענן המסתיר את האור האלקי, תצא אורה אשר חופיע על הנשמות כולן, על כל ישראל ומהם על כל העמים, וכי „הנני בא אליך בעב הענן“, במסתרים, במעשים אשר מבין הקרואים לעמוד בראשם ולעשותם, ישנם כאלה שאינם יודעים כלל את ערכם ואת מהותם, ביחס לתפקידם ההשגחי העליון, הם נקראים בשמם ולא ידעו מי הוא הקורא אותם, וכמו אצל כורש הנכרי מתקיים גם בהם: אכנך ואאורך ולא ידעתני.

אבל הסוף של ההסתרה הנוראה הזאת, תהיה ההופעה היותר אדירה והיותר נצחית: למען ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. ומאופל וממסתור, עיני עורים תראינה באור חדש, אשר יופיע על ציון ועל מקראיה ⁶ במהרה בימינו אמן.

1. ישעיה ב' ה'.
2. תהלים קי"ח כ"ו.
3. דניאל ב' כ"ב.
4. ישעיה מ"ה א'.
5. שם שם ד"ה.
6. ע"פ ישעיה ד' ה'.

תּוֹקֶף גְּדוּלַת הַיּוֹם

...ובכל שנה, כשהיום הקדוש הזה, יום מתן תורה, חוזר ומופיע על ישראל, גדולת עולם מתחדשת בקרבנו, ונכונים הננו להקשיב עוד הפעם את קול ה' בכת, קול ה' בהדר¹, כאשר שמענו אז במדבר לפני בואנו לארץ, טרם דרכה כף רגלנו על כנר אדמה אשר נאחזנו בה לנצח, כאשר גדלת נשמתנו בקרבנו, ומטל של תחיה שבנו לחיות חיים חדשים, אחרי אשר פרחו נשמתנו², מרוב חזון וגדולה אצילית.

ועתה, כאשר ימי תחיתך הלאומית הולכים ובאים, והנך שב מחנות-מחנות אל ארץ ירושתך, כיום הזה הכון לקראת אלהיך, ישראל.

דע, כי אחרית היצירה היא על שכמך; דע כי מעולם לא תהיה אתה אומה אחרת בעלת צביון אחר, כי אם ממלכת כהנים וגוי קדוש³, ועליך חובת-עולם מוטלת להאיר כל מחשכך וכל מחשכי עולם, באור תורה וגר מצוה⁴.

דע ישראל, כי כימות עולם הנך הולך להעשות עם אחד, כימי חסד נעוריד, ואהבת כלולותיך⁵. חדל ישראל מהיות עוד שוגג במחלוקת ובפרודים, אשר קדושת אדון השלום מסתלקת על ידיהם ממך, ועדי חשמים אשר מהר חורב תרי הוא מוסר מאתך, על ידי רוחות המשטמה, מלאכי התבלה, אשר ריב ומדון יחרחרו בקרבך.

דע ישראל, ביום הקדוש הזה, ותסמוג את הידיעה הקדושה הזאת לתוך נשמתך תמיד, כי הנך נשא על כנפי נשרים⁶, כי מחשבותיך הנם מחשבות יוצר כל עולמי-עד, והגיונות רוחך בקרבך חצובים הם מאש שחורה על גבי אש לבנה⁷, יסוד חכמת הבריאה, — בסוד: „מחשבתן של ישראל קודמת לכל“⁸...

דע, כי דרכך הכבושה, ישראל, היא מקור כל החרוש אשר בא ואשר יבוא לטובה על האנושיות הנהלאה; שמור את איתן רוחך בקרבך, ובנשמת ילדותך, ענה כמאז בקול גדול גם עתה, את הקריאה הגדולה והגלהבה: „כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע“⁹.

וארתות-חייך על אדמתך, וסדרי-לאומך, וחיי עריך, מושבותיך, וקבוצותיך, המה יהיו צלצלי-השמע¹⁰, אשר לקול הגדול הזה.

וכימי עולם, ימלא כל חללו של עולם תמהון על הדרת כבוד אלהים חיים המופיעה בנשמת העם השב, זקן-העמים, אשר גפזר לכל האפסים, והגה קם לרכז את חייו, ולחדש את נעוריו, בכל פאר עוזו תם-ילדותו, וחוסן-גבורת עלומיו על אדמת גאונו, ובת-קול תשוב ותפוצץ בקול אדיר, אשר ישמע בכל המחנות, בכל העמים ובכל הלשונות: „מי גילה רז זה לבני, רז שמלאכי השרת

1. תהלים כ"ט ד'. 2. ע' שבת פ"ח: „ואריב"ל על כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל". 3. שמות י"ט ו'. 4. ע"פ משלי ו' כ"ג. 5. ירמיה ב' ב'. 6. ע"פ שמות י"ט ד'. 7. ע' ירושלמי שקלים פ"ק ו'. 8. סוף הלכה א'. 9. כראשית-דבה פרשה א' ה'. 10. שמות כ"ד ד'. 11. ע"פ תהלים ק"ג ה'.

משתמשים בו¹¹, שנאמר ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו, לשמוע בקול דברו¹²...

אתה ישראל, השב לבנות שממות ארצך, המצפה לתחיתך הלאומית, שמע את תר הקול הגדול הזה, אשר ישמע בעולם כולו, בהיותך נאזר בגבורת רוחך הגדול, הססוג מטללי התחיה, אשר באוצר חי העולמים סלה. וברוחך הגדול והקדוש הזה, תחוג יהודה את חגך, תחוג בעוז את היום האדיר והנאור הזה את יום חג השבועות חג הבכורים, זמן מתן תורתנו, דע עמי לשמות בו חדות עולמים סלה, — „זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו“ יי.

יום הבכורים — זמן מתן תורתנו

אלה הם שני התארים של החג הקדוש, חג השבועות הבע"ל. הראשון, יום הבכורים¹, הוא התואר, שהתורה שבכתב קבעה לו, וזמן מתן תורתנו קבעה לו התורה שבעל פה, בנוסח התפלה המיוסדת על פי כנסת הגדולה, שהם תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות², ולא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה³. הרינו למדים שתורה שבכתב ותורה שבעל פה מתייחסות זו לזו כיתש של הגוף והנשמה זה לזה, גופי התורה שבכתב, אותיותיה כולן כמו שהן, הנן הנושא, שהנשמה העליונה, האור העליון שהוא מתגלה בכל מכמני התורה האצור בתורה שבעל פה לכל מדרגותיה, הולך ושופע על ידם.

ארבע דרכי התורה, הפרדס: הפשט, הרמז, הדרש והסוד, הלא רק החלק הראשון, הפשט, הוא המתראה לנו על ידי האותיות שבתורה שבכתב כמו שהוא, אבל שלש הדרכים שעל ידן אנו מוארים באורות היקרים בכל חגווי נשמתנו, הלא הן כולן מכלל התורה שבעל פה שעל ידן מתבלטים, המה קרני האורה המיוחדים לישראל והן הן נשמתה של תורה.

אנחנו באים לידי כל תקומותינו על ידי הקשר הגמור של הגוף והנשמה באגודה אחת, וכל פירוד הבא לחוץ ביניהם תרי הוא מכחיש את החיל והתעצומה של כנסת ישראל. הרבה סבלנו ועדיין אנו סובלים מאלה אשר נתקו את התורה שבכתב מהאורה של תורה שבעל פה, כל שיטות התעיה למיניהן, הכותים, הצדוקים, הקראים וכל מגלי פנים בתורה שלא כהלכה לכתותיהם, כל אלה העמידו את הפשט במצב מפורד באפס השפעה מיתר דרכי התורה המחשיפים לנו את אורה בכל מילואה.

ההנחקה הזאת של הפשט מעל שלשת דרכי התורה האחרים המשלימים אותה, היא היא שגרמה ג"כ את המורד של החורבן הגמור שהננו סובלים על ידי שולחי היד במקדשה של תורה, אלה מחבלי כרם ד' הזונים אחרי הבלי הגוים, ביחוד המפלצת שיצאה בהרחבתה על ידי המלומדים הגרמנים השקועים בשנאת ישראל בכל אופי רוחם האכזרי אשר ינקו אותו משדי גזעם, המראה לנו כעת את פרצופי האמיתי, והם הם מחברי הספרים המסואבים מיסודה של תוצפת „הבקורת“ הלאומית.

11. שבת סח. 12. תהלים ק"ג כ'. 13. תהלים קי"ח כ"ד.

1. במדבר כ"ח כ"ו. 2. ברכות לג. 3. גיטין ס:

מִן הָרֶכֶּב ר' אֲבֵרָהָם יִצְחָק הִכְהֵן קוֹק זצ"ל

כתבי הקודש", שהיא כולה הרכבה של רשעה וסכלות, ובכל זאת הזנו אתריהם חלק ממחנכי דורנו הצעיר להוותנו וחרפתנו.

אמנם לא פחות מזה סבלנו והננו סובלים מאלה אשר נתקו שלש הדרכים האחרות: הרמז, הדרש והסוד. מהיסוד של הפשט קבעו להם אלה מין תורה שבעל פה מזויפת שאינה קשורה באיתן היסוד של תורה שבכתב. תקלה זו התחילה מתאלכסנדרונים בימי קדם, שמהם יצאו המינים הראשונים ששרשיהם הפורים ראש ולענה: הם ממלאים עכשיו חללן של רשויות בעולם הזר הסובב אותנו והדוחק את רגלינו בכל הארצות וגם בארץ הצבי.

מיסודם של האליגוריסטים הקצוניים למפלגותיהם יצא כל המראה של פרצות כרם בית ישראל וההפקרות המעשית בנוגע לכל דבר חוק ומשפט, שהנוהים אחריהם הגם הראשונים לחלל כל קודש בפועל ובמעשה והמרזיבים את ההפקרות בין ההמונים הרחבים המאבדים בידיהם את כל ההוד שבתחיתנו הלאומית ונוטלים ממנה את כל הדירה, השיבה הלאומית שלנו לארץ, על פי הסגנון המחודש שהולך ומתרחב בימינו לשמחת לבב כל אוהב עמו וארצו. הוא צריך שמירה מעולה שחלק הפשטי שבה הרי הוא בודאי ישובה של הארץ, בנינה ושכלולה שבנינו הבונים התחילו לעבוד בה את עבודתם הקדושה בכל כך מסירות. אבל כל החיים הטהורים, כל רוח ישראל ואורו, הרי הם שפעת נשמתה של התכונה הפשטית; בחינת תורה שבעל פה בכל דרכיה, הרמז, הדרש והסוד, המרוממים את הרוח ומחיים את הפשט. גזר נא לבלי להכשל בניתוק של אלה שני היסודות החיים זה מזה, ותהיה נא תחיתנו הלאומית ובנינו בארץ אבות מלאים חיים שלמים באחדות גמורה של גופה עם נשמתה, ונזכיר נא ביום החג הקדוש הזה הבעל"ט, חג השבועות, שכמו שהוא יום הפורים בחורה שבכתב הוא גם כן זמן פתן תורתנו בתורה שבעל פה. והאחדות הקדושה הזאת תשיב לנו את אומץ רוחנו, את שלומנו הפנימי, ואת יפעת כבודנו לעיני כל אפסי ארץ במהרה בימינו אמן.

יום הבכורים — זמן מתן תורתנו

מִרִישׁ יִרְחָא דְנִיסָן עַד תַּמְנִיא בֵּיהּ אִיתּוּקָם
תַּמִּידָא, שֶׁהָיוּ הַצְדוּקִים אוֹמְרִים: יְחִיד מִתְנַזֵּר
וּמֵבִיא תַּמִּיד (וְנִצְחוּ חֲכָמִים שְׁבֹא מִשַׁל צְבוּר,
מִחֲרוֹמַת הַלְשֹׁכָה): מִתַּמְנִיא בֵּיהּ, עַד סוּף
מוֹעֵדָא, אִיתּוּבַּת חֲגַא דְשַׁבּוּעִיא, שֶׁהָיוּ בִּיחּוּסִים
אוֹמְרִים: עֲצֵרַת אַחֵר שַׁבַּת (וְלִפִּי זֶה אֵין קִצִּירַת
הָעוֹמֵר דּוּחָה שַׁבַּת, וְנִצְחוּם חֲכָמִים שֶׁעֲצֵרַת אֵינוֹ
דּוֹקָא אַחֵר שַׁבַּת וּמִמִּילָא קִצִּירַת הָעוֹמֵר הוּא
מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב, וְאִם חַל בַּשַּׁבַּת דּוּחָה אֵת
הַשַּׁבַּת). (מִנְחוֹת סִי' א')

בתקופתנו הגדולה להתעוררותה של האומה לשיבת שבותה, לחדוש עמדתה העצמית על ארצה העתיקה, אחרי שנות מאות רבות של תרדמה לאומית

4. עֵינִי דְבָרִים כִּיט י"ג.

של

ושל חורבן הישוב אשר לארצנו הקדושה, הגנו חייבים חובה כפולה לפשפש באוצרותינו העתיקים לדעת מה היו אלה הזרמים אשר היו בחיינו הכלליים מאז. כי רק על ידי הידיעה הזאת נוכל לכוון את המשקל, לדעת איזה זרם הוא עצמי ומקורי לנו, ומתוך כך גם נצחי בטבעו ונותן לנו תקומה, זרם רוחני שכח כביר צפון בו להחזיק את חיי האומה בכל תקופותיה ולהגביר את כחה העצמי, ליתן לה את לשד חייה על אף כל צוריה ורומסי כבודה; ואיזה זרם מקרי, לקוח מבארות זרים ובא אל גבול האומה על ידי השפעה של חולשה עצמית ושל דלדול כחה המקורי, ומתוך כך אין לו תקומה נצחית והוא כמוץ לפגי רוח הזמנים אשר ישטפוחו בלי להשאיר לו רושם עמוק בחיי הכלל.

הימים, אשר רוח לאומי-מעשי לא היה אפשר לו להתעורר, מפני חסרון התנאים המביאים את אפשרותו והמכניזם לו בסיס קיים, אינם יכולים לבוא לידי חשבון, בעת אשר החיים הלאומיים, בקשר לשיבת העם אל נחלתו, לא היו יכולים להתגלות במעשה, נרדמו גם אלה הזרמים, אשר היו גורמים לו תנועתו הפנימית והיו מסוככים על ידי אומץ חייו, על כן לא היו ניכרים לנו, גם הצד החיובי וגם הצד השלילי שבהם. אבל עכשו, כאשר בא התור של תקופת התחיה הלאומית, לשיבה אל הארץ, אל אדמת המורשה העתיקה, בצורת עם הקם ומבקש את דרכי חייו העצמיים, פתאם נתגלו בקרבנו הזרמים השונים שהיו שקועים בתרדמה ליטרגית, מעוצם השקיעה של הגלות, והחובה וגם האפשרות ללמוד, את תורת החיים הכלליים, מימי הזוהר העתיקים, שהגנו עומדות לפנינו במלוא תביעתן. ההתעוררות הלאומית למעשה, לא באה אלינו כי אם בזכותו של כח החיים האמין הצפון בנו, שהוא מלא פלאי-פלאים, כח-חיים כזה אשר אין לו דוגמא ומשל בשום עם, גזע ודת תחת כל השמים, כח חיים כזה המנצח את כל מלוא העולם, החסון והכביר בכל תכסיסי מלחמתו נגדו, ומתוך שיש כח-חיים כזה לנו, מצאה ההתעוררות הלאומית מקום לפיתוחה. ובהבנה יותר ישרה הגנו יכולים לבוא לידי ההחלטה הברורה, כי ההתעוררות הלאומית בעצמותה איננה כי אם הבעה של סגנון כח-החיים העצמיים האצור בקרבנו מאז ומעולם, ואחרי אשר מסכות שונות, מבית ומחוץ, באה ההתעוררות הלאומית בתכונה של חידוש התשוקה העיוזה שהיתה מעולם טמונה בעומק נשמתה של האומה, לשוב אל ארצה ואל מקום מכורתה, הרי צריך באר-תחיה זה, אשר נסתם תקופה כל כך ארוכה בכל שנות הגלות, להיות חוזר ונחפר. הכורים אשר עמלו להסיר את גלי-העפר, אשר כסו את המעין החתום, היו צריכים הרבה מרץ עד כדי להגיע לאיזה עורק, אשר יתחיל להראות איזה סימנים של מעינות של חיים מפכים ועולים. אמנם נכרה הבאר אבל לא לכל עמק. לא הגיע עדיין עד המקום אשר התהום הרוחני האמיתי אשר לאוצר החיים של האומה יגלה על ידי צנוריו את עצמות אופיותו ואת טבע מקורו.

האדם מכיר בתחילה את מה שנחוץ לו ואת ההשפעות הבאות מהמקרים תחצונים עד אשר יבוגר שכלו לבוא לידי המדרגה הפנימית להכיר את עצמו ואת אופיו ואת גפשו ואת מהותו היסודי, והעם בכללו למרות מה שבתוך

אוצר רוחו מונחים כל גנזיו היקרים בכליל שלמותו, כשצפים שאלות מעשיות לא יכול הרוח להתגלות מתוך מעמקי, וסברות שטחיות באות בראשונה ומתהוות לכח פועל בחיים המעשיים של סדרי ההתעוררות הלאומית, ורק אחרי הרת מכשולים, ואחרי פגישת צור־מכשול רבים בחיי הכלל ובמהלכה של ההתעוררות הלאומית, מוכנים אנו לבוא לידי חנוּעה יותר עמוקה, יותר עצמית, יותר ויותר מקורית, בגויה ומיוסדת על העמדה של הכרת צביונו האמיתי מתוך עומק נשמת עמנו וטהרת רוחו.

אם עם פלאים אנחנו, אם אין אנו יכולים להשוות ולהתאים את רוחנו המהותי לרוח כל עם אשר על פני האדמה, אם סוד קיומנו הוא ספון בסגולתנו המיוחדת אשר אם נהיה אנחנו חסרים אין עם בעולם אשר ימלאנו, מוכרח מהלך חיינו כלו, ביחוד בצעדים של התעוררות תחתית הלאומית, להיות מתבלט בקרבנו על פי ארחותיו המיוחדים והסגולה המיוחדת המעצמת את האומה ונותנת לה כח לחיות ועוזו להתנער לתחיה מופתית אחרי מאות שנות גלות פזור ודלדול, היא מוכרחת להיות ניכרת לא בתור התארה צדדית שישנם יחידים באומה, רבים או מעטים, אשר הם מסגלים עצמם לה, אבל דבר אין לה עם הכלל ועם האופי הצבורי ומהלכיו כי אם בתור אותו הצביון היחיד שהיא התוכן של נשמת האומה ושהיא מוכרחת להתבלט בכל ארחות חייה הרוחניים והמעשיים בכללות המהות של העממות כולה. אז, כאשר יכרה באר התחיה עד מדת התהום הזאת לא יפכו עוד המים של התחיה הלאומית דלוחים ומלאי אבקת עפרים, כי אם מים חיים זכים צלולים משיבי נפש העם לכל פלגיו ומעוררים אותו לחייו הגדולים התולכים ומתחדשים ממקורם. גם בתקופת הבית השני בשוכנו אל הארץ המורשה, אחרי המשבר הגדול של גלות בבל, כבר בא הצורך לכרות עמוק את מעין החיים אשר להתחיה, גם אז עמדו כבר מְכשולים על הדרך, והכרות שטחיות אשר לא יכלו להחזיק מעמד גצחי בחיי האומה צצו ועלו על שדמותינו והיו לנו לרועץ, לצמחי לענה וראש.

לשאוב חיים ממקור דבר ד', אשר בספר היחיד, הניתן לעם סגולה אחד, על פני כל התבל כולה, על זה צריכים אומץ לב והעמקת דעת בלתי מצויה, והידענים השטחיים ודאי לא היו יכולים למצא את ידיהם ואת רגליהם בסקירה תהומית זו.

עלו קמשונים בדמות — צדוקיות וביתוסיות, והללו באו בטענותיהם המזויפות לאמור:

כיצד יכולה עבודת ה' היותר מסתורית, הגעולה באלפי עוקאין בעד שכלו הרציונלי של האדם, — להיות יסוד צבורי? ככה היתה הטענה הצדוקית, עבודת הקדש ודוקא היותר כללית והיותר יסודית שלה, צריכה — לפי דעתם — להיות דבר פרטי — „יחיד מתנדב ומביא תמיד“, זאת היא ההשגה השטחית, הצדוקית, שהננו עדיין אוכלים את הבוסר הצומח של גפן סדום ואת ושינינו קהות, אבל נצח ישראל נצח וינצח — ו„איתוקם תמידא“, כי אמנם לא דבר פרטי הוא התוכן של עבודת הקדש בישראל, כי אם דבר צבורי וכללי ודבר העומד ברום חיי הלאום ומחיה את הלאום כולו, ואי אפשר שיהיה יוצא מקשר החיים הזה כל אשר יחובר אל החיים באומה.

והלואה אנו צועדים. בנין הארץ, היסוד הראשי, החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קדש קדשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכיו כלם קודש הם, כי הוא כולו ממלא את בטוי הקודש של כל האנושיות וכל היקום כלו, ובכל מקום שקוי-אור קדש משתלחים לברכה אינם כי אם ענפים מגזע מטעין, הרי גם חקלאותו כולה היא ספוגת קודש, והקודש הזה שביסוד החקלאי מובלט הוא על ידי זה שחגיגת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת עבודת הקודש היותר עליונה, והקרבת המקודש עמו הוא קרבן צבור ירוחה את השבת.

הביתוסיות ודאי לא היתה חרדה על קדושת השבת ושמירתו יותר משומרי התורה הנצחיים, הפרושים, ולא בשביל משמרת השבת ממלאכת קצירת העומר היתה מלחמתם כל כך נטושה נגד המציאות של האפשרות שידחה העומר את השבת, אם לא יפרשו כפירוש הפלסתר שלהם, ממחרת השבת, ממחרת שבת בראשית, אבל מחשבת-רעל עמוקה היתה בלבבם. הם, אשר לא יכלו להתעמק בסגולת ישראל המיוחדת, לדעת את עומק הקדש אשר לגוי הקדוש הזה, אשר בשבתו על אדמת קדשו גם חקלאותו ובנין ארצו בכל תוצאותיה המעשיות והקרקעיות תוכן קודש יש להם, ודגל קדש הוא דגלם, ואוצר הקודש, התורה הקדושה, הוא כל מוסד חייהם הלאומיים כמו הפרטיים. זאת ידעו הכל כי השבת קודש הוא לישראל והשביתה מכל מלאכה היא בו חובה נמרצת, יוצא מן הכלל הוא רק התוכן של עבודת הקודש העליונה, המסתורית, הספוגה אור קדש-קדשים, עבודת המקדש, אבל מי יהיו לחשוב שתהיה החקלאות קשורה בקשר אמיץ, עם עבודת הקודש העליונה הרוחית, השמימית; ידעו הכל כי אסורה היא כל עבודה וכל מלאכה בשבת, ובחריש ובקציר תשבות, ואיך יכול הקרבן הבא ב"החל חרמש בקמת" ¹ להיות דוחה את השבת, אם לא הרמו הגדול שיש כאן כי החקלאות הארץ-ישראלית בישראל, יסוד ישובו ובנין נחלתו, — נמשכת היא ממקור הקודש באומה קדושה זו, ואם כי כל העבודה החקלאית בגילויה והתמשכותה המעשית, הרי היא מכלל מלאכת החול ואסורה בשבת, אבל הקרבן של חגיגת ראשית הקציר מתחל חרמש בקמה מוכרח להיות עולה למדרגת-הקודש של הצבור הקבועה הדוחה את השבת, ואז האומה יודעת בכללותה איך לבצור את אישון עיגה, את קדשיה כולם, את דבר ד' אשר עמה, את התורה ואת המצות שהם חיי סגולתה. וזאת לא יכלה הבייתוסיות לעכל, עיניה החלשות כהו ולא יכלו לסבול את האור הגדול הזה הזורח במלוא-הדרו, ועל כן רצתה להאפיל אותו ולהבליט ש"אין קצירת העומר דוחה את השבת", אין החקלאות עולה גם בישראל למדרגה של קודש קדשים, וממילא יתפוס בה החול הרגיל את מעמדו ומזה הוכל כבר הדרגה להיות הולכת ויורדת עד כדי האפסיות של אור הקודש מחיי הלאום, והקבוץ הישובי. אבל נצחו חכמים ו"איתותב הגא דשבויעא", ונודע לכל ישראל כי "ממחרת השבת" וממילא עד ממחרת השבת השביעית — אין משמעותם שבת בראשית, ואם אירע ראשית הקציר, קרבן העומר להיות בשבת,

1. דברים ט"ז ט'.

דינו הוא כדין כל עבודת הקודש הקבועה, הצבורית, להיות דחה את השבת, ומזה דוקא יבוא מקור־חיים לקדושת השבת ושמירתו בכל צביונו וקדושת משפטי התורה וחוקיה, בכל הדרת קדשם, בדבר ה' מקדש השבת. ומזה גם כן אנו למדים כי רוח האומה כולה, ביחודה וכללותה, כולו קודש הוא, "כי עם קדוש אתה לך אלקים"² וברוח המיוחד הזה אשר אין בכל העמים משלו גקום ונתעודד³ וכל עמי התבל יתנו לנו כבוד ועז ותחית עולם תהיה לנו, וידעו תועי רוח בינה⁴, כי קדוש ישראל הוא מקור ישענו סלה, וחיי התורה והמצוה כולם חיי הלאום כולו המה. ונגד המהרסים מכל הצדדים, ונגד הכורים השטחיים, שלא הבינו ולא יבינו עוד את רוח האומה לכל עומקו, שהתאמצו ומתאמצים לעשות את עבודת הקודש ומשמרת התורה והמצוה כולה רק לדבר פרטי באומה — "יתוקם לנו תמידא" הבא דוקא משל צבור; ונגד אלה החפצים לנתק את היסוד החקלאי בארץ־ישראל מקשר קדושתו המחיה אותו לעד על אדמת הקודש, — איתותב חגא רשבזקא.

והיה לנו יום הבכורים — יום מתן תורתנו לאות עולם לישראל, ולערובת־נצח לתקומת שיבת שבותו, וצמיחת קרן ישעו, על אדמת קדשו אשר אהב סלה⁵, בימין ה' רוממה! ימין ה' העושה חיל⁶ אשר רק בה יושע ישראל תשועת עולמים⁷ וארצו תבנה בגין שלם במהרה בימינו.

החדש במדינה ובמקדש

העומר היה מתיר (את החדש) במדינה, ושתי הלחם במקדש. (משנה מנחות סח:)

נשמה אחת היא המחיה את המדינה ואת המקדש בישראל, לא בקשרים מלאכותיים הננו מקשרים את חיי עמנו הכלליים לכל צביוניהם רק מפני שככה מורה אותנו מקור חיינו. וכן הוא הצביון השלם של נשמת לאומנו. אין חצאיות, אין חלקיות ואין תוכנים של פירוד במהותה של אותה הנשמה הגדולה של האומה אשר קדושת האחדות היא כל חייה כל יסודה וקיומה, "אתה אחד ושמוך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"¹ — ועל כן קולו של יעקב הוא הבוקע ועולה בצורתו המאוחדת מכל השדרות אשר בתנועת הכלל ושאיפותיו בישראל. קול הכורם והיוגב על אדמת ישראל וקול התורה והתפלה באהלי יעקב עד קול הזמרה הנאצלה אשר בהיכל ד', קול אחד הוא בתוכיות הוייתנו בין כשהוא נודע ומוכר לבעלי הקול המשמיעים אותו לרבים ולעצמם, בין כשהוא כל כך נעלם עד לאפס הכרה. ומתוך הקול הכללי ומקור חייו, יוצאים הם שני הצדדים המבליטים את מהותה של האומה אשר בגדלה ובכנינה הם גדולים ומבונים, ובקטנה ובחורבנה הם מוקטנים והרוסים, והם הם המדינה והמקדש.

2. וברים ז' ו' ושם יד ב' וכ"א. 3. ע"פ תהלים כ' ט'. 4. ישעיה כ"ט כ"ה.

5. ע"פ תהלים מ"ו ה'. 6. תהלים קי"ח ט"ו. 7. ע"פ ישעיה מ"ה י"ז.

1. ע"פ תפלת מנחה לשבת, וע' זכריה י"ד ט' ודה"א י"ז כ"א.

בכל העמים אשר רוח חייהם הוא בעל תכונה מורכבת אם גם יהיה להם איזה תוכן הגורם לפעמים לעצב את תכנית מדינתם ותכנית מקדשם באיזה עיצוב מכונתי אשר יאגדם ברתוקות של איתוד, מתוך שהאיחוד הזה הוא בלתי-טבעי להם הרי הם מוכרחים תמיד להיות רודפים אחרי תוכנים חדשים להשיג על ידם איזה סמך של חיזוק בעד המצב הקיים „אומר לדבק טוב הוא ויחזקו במסמרים”² — ובשביל כך האוצרות אשר הרכוש הישן המאחד את הויתם אינם בני-קיימא, והלהיטות אחרי כל תוכן חדש, קשורה היא בטבע מציאותם, אין החדש צריך אצלם היתר, כי מבלעדי חליפת תוכן ותידוש צורה אין עמדה לההרכבה המכוננית, שמקור חיים עצמי אין לה, ושן הזמן הולכת ומכלה אותה, והם עומדים תמיד בעצם ומדרגה של „יבחר אלהים חדשים”³ — לא כאלה חלק יעקב, האחדות המהותית של המדינה והמקדש, טבוע הוא בעצם נשמתנו, רק הסיגים אשר נדבקו בנו מדרכי הגוים, הם הם הגורמים לתועים איזה תקופה קצרה לחשוב שיוכל להיות אצלנו תכנית של מדינה שאינה תכנית של מקדש, או תכנית של מקדש שאינה של מדינה, על פי מעמק הרוח ויסוד היצירה שלהם, ובשביל שהעושר הגדול של החיים ועצמת כח הקיום המונה בכח הגדול אשר לעם הקדוש, אשר חיי עולם הם חיו, כל זה הוא מוגח דוקא בתורה הקדומה הישנה, אשר רוחה והוייתה הוא מאז מקדם „עד לא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל”⁴ — בשביל כך הגנו מתיחשים אל כל חדש בשאלה והגנו וקוקים לתוכן המתיר את החדש, והמראה בעליל שזה הבא מן החדש בצורתו החיצונית באמת הוא עתיק עתיקא, ואז הוא מתקבל באהבה והוא הולך ומתקשר בקשר המקודש של היסוד האחדותי של האומה בכל מהלכי חייה. וסימן לדבר „העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש”⁵.

ומתוך האור הישן, האורה שברא צור כל העולמים מאז מראשית, ו„שנתעטף בה הקב”ה כשלמה והבהיק זיו הדרו, מסוף העולם ועד סופו”⁶, מאור קדום זה, שנגנו בנשמת ישראל באורה של תורה, מהאור הישן הזה יורח לנו אור חדש, אשר על ציון יאיר, ונוכה כלנו במהרה לאורו⁷, בגווני השונים והמאוחדים במקורם באור חיים שלמים אשר יקיפו את כל הוייתנו ויאחדו את כל פרודותנו במדינה ובמקדש שיבנו יחדיו במהרה בימנו אמן.

.

2. ישעיה מ”א ו’. 3. שופטים ה’ ח’. 4. משלי ח’ כ”ו. 5. משנ
מנחות סח: 6. בראשית רבה פרשה ב’ ד’. 7. ע”פ ברכת יוצר.

בְּכוֹרִים

כִּיצַד מַעֲלִין אֶת הַבְּכוֹרִים, כָּל הַעֲיִירוֹת
שֶׁבַמַּעֲמַד מִתְכַּנְסוֹת לַעִיר שֶׁל מַעֲמַד וּלְנִין
בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִין לְבָתִּים,
וּלְמִשְׁכִּים הָיָה הַמַּמּוֹנָה אוֹמֵר: קוֹמוּ וְנַעֲלֶה
צִיּוֹן, אֶל בֵּית ד' אֱלֹקֵינוּ.

י (בְּכוֹרִים פ"ג מ"ב)

בְּנוֹהֵג בֵּין הָאוֹמוֹת, שְׂאוּמָה שְׂכָל עֶסְקָה וּמַחִיתָה אֵינָה כִּי אִם עֲבוֹדַת אֲדָמָה
וְלֹא תִשִּׁים מִגְמַתָּה לְמַסְחָר וּלְחֶרֶשֶׁת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא מוֹרַכֵּב עִם הַמַּסְחָר, לְשִׁים מְקוֹם
דְּרִיטָה לְמַעַשֵׂי יְדֵי הָאוֹמֵנִים בְּעֹלֵי מְלָאכָה וְחֶרֶשֶׁת, הִיא יוֹרֶדֶת בְּהַתְּפַתְחוֹתֶיהָ
בְּכִשְׁרוֹנוֹת נִפְשׁוֹתֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא ע"פ הַמִּצְוָה הַזֶּה מִתְּבוֹדֶדֶת לַעֲצָמָה וְאֵין לָהּ מְקוֹם
לְקִלוֹת רוּחוֹת שֶׁל דַּעוֹת וּמִדּוֹת חֲדָשׁוֹת מִיִּתְרֵי הָאוֹמוֹת. אֲמֵנָם עִם ד' אֱלֹהֵינוּ, אֵע"פ
שֶׁתְּכַלִּיתֶם וְדָאִי לִהְיוֹת עִם חֶכֶם וְנִבּוֹן: כָּלִיל הַמַּעֲלֹת הַמִּדּוֹת וְהַדַּעוֹת הַיּוֹתֵר
טְהוֹרוֹת וּמוֹשְׁכָלוֹת, מְכַל מְקוֹם חֶפֶץ ד' הוּא שֶׁיִּהְיוּ נְטוּעִים עַל אֲדָמָתָם, נִהְיִים
וְנִזְוָנִים מִטּוֹב אֶרֶץ, אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְאִישׁ תַּחַת תְּאֵנָתוֹ, וְלֹא יִשְׁיֻמוּ כָּל מַעֲשֵׂינֶם
בְּעֵינֵינוּ כְּלֻמָּה, זוֹלַת עֲבוֹדַת אֲדָמָתָם וְיִבּוּלָהּ, הַמְּבִיאֵם לִהְיוֹת נְפוֹר בְּעַמִּים שׁוֹנִים
לַעֲשׂוֹת מַסְחָר וְקִנְיָן. וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁכָּבֵר שֵׁם בְּכַח הָאוֹמָה הַיִּקְרָה הַזֹּאת שֶׁתִּהְיֶה
יְכוּלָה לְהִשְׁתַּכְּלֵל בְּעַצְמָהּ בְּכָל חֲמֹדָה שְׂכָל וְרַעֲיוֹן וְכָל כֶּשֶׁרוֹן, וְאֵין לָהּ צוּרִךְ לְקִלוֹת
רוּחוֹת מִן הַחוּץ. אֲמֵנָם בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם כֹּחַ הַמַּסְחָר יִחְזַק אֶת הָאֲגֵד הַחֲבֵרוֹתִי מִפְּנֵי
הַמִּשְׂא וּמִתֵּן שֶׁיִּיָּה לְסוֹחָרִים הַצְרִיכִים זֶה לַזֶּה, וְעוֹבְדֵי אֲדָמָה שְׂכָל אֶחָד מִתַּעֲנֵג
עַל טוֹב אֶרֶצוֹ אֵינָם נֹאגְדִים זֶה עִם זֶה ע"י דְּבָרִים כְּאֵלֶּה. אֲמֵנָם כִּי הִיא הַמִּדָּה
שֶׁיִּהְיֶה הָאֲגֵד הַמִּקְשָׁר אֶת עִם ד' אֶהְבֶּה שְׂאֵינָה תְלוּיָה בְּדִבְרֵי, כִּי אִם קִשֶׁר רוּחוֹנִי,
אֶהְבֶּת ד' וְתוֹרָתוֹ, שְׂכָל הַטּוֹב וְהַנִּשְׁגָּב הַיּוֹצֵא מִזֶּה אֵינּוּ נִבְנֶה כִּי אִם ע"י כֹּחַ
הָעַמְמִי שֶׁבַעֵם יִשְׂרָאֵל. עַל כֵּן הַבְּכוֹרִים הֵם הַמּוֹרִים עַל הַתְּבָה הַיִּתְרָה הַנּוֹדַעַת
לִיסוּד עֲבוֹדַת הָאֲדָמָה לְאוֹמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית, שֶׁתְּרַבּוּתָהּ תִּגְדֹּל דּוֹקָא בְּהִיּוֹתָהּ בְּתוֹר
עִם לְבַדָּד וְאֵינָה רְאוּיָה לְלַמּוֹד אֶל דֶּרֶךְ הַגּוֹיִים, וְכֹחַ הָאֲחֻדּוֹת נִשְׁלֵם ע"י הַצַּד הָרוּחוֹנִי
שֶׁהוּא אֲדִיר בָּהּ. עַל כֵּן כָּל עֲיִירוֹת שֶׁבַמַּעֲמַד מִתְכַּנְסוֹת לַעִירוֹ שֶׁל מַעֲמַד, תַּחַת
שֶׁבְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם הִיא יִסּוּד אֲחֻדּוֹתָם נִבְנֶה ע"י יְרִיד וּמַסְחָר, נִבְנֶה כֹּאֵן ע"י הַדְּבָר
הַמְּשׁוֹתֵף בְּעֲבוֹדַת ד' טְהוֹרָה. וְלִנִּים בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר לְהוֹרוֹת גַּם כֵּן עַל חֲבַתָּם
לְחַיֵּי הַטֶּבַע שֶׁנִּמְצָאָה בְּעֲבוֹדַת הָאֲדָמָה. וְאֵינָם נִכְנָסִים לְבָתִּים גַּם כֵּן מִפְּנֵי טוֹמְאוֹת
אוֹהֶל. שְׂאֲמֵנָם הַהִתְרַחֲקוֹת מִחַיֵּי הַטֶּבַע הַטְּהוֹרִים גּוֹרֶמֶת טוֹמְאוֹת רַבּוֹת וְאֲשֶׁרֵי הָעַם
שֶׁבוֹרֵר לוֹ חַיִּי חֵם טְבַעִים בְּהִנְצָלוֹ עִם זֶה מִיִּרְדָּה שֶׁל פְּרָאִי אָדָם וְזוֹכָה לִהְיוֹת
תְּרִבִּיתִי וּבַעֲלֵי דַעַת רֵמָה וּזְכָה עַד מָאֵד. וְזֶה אִי אֲפֻשֶׁר כִּי אִם בְּעַם ד' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל
שֶׁהוּא כֵרֵכָא דְכוּלָּהּ בֵּיה, מִמֶּנּוּ כְּהֵנִי, מִמֶּנּוּ נְבִיאִי, מִמֶּנּוּ שִׁרְיוֹ, מִמֶּנּוּ מַלְכֵּנוּ,¹
שֶׁנֶּאֱמָר: מִמֶּנּוּ פָנָה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קִשְׁת מִלְחָמָה,² שְׂכָל יִתְרוֹנוֹ יִהְיֶה רֶק כְּשִׁישִׁים
לֵב לִפְתּוֹחַ אֶת הַחֲמוּדוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הַגְּנוּזוֹת בְּכַחוֹ הָעַצְמִי הַגְּדוֹל, וְאֵינָנו צָרִיךְ כָּלִל
לְכַרְמֵי זֵרִים, בְּמַקְהֵלוֹת בְּרִכּוֹ אֱלֹקִים ד' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל.³

1. יִחְזָקָל ל"ו כ"י. 2. דְּבָרִים ד' ו'. 3. ע' מַלְכִּים י"א ה' ה' וּמִיכָה ד' ו'. 4. חוֹלִין
נ"ו, וְע' אוֹרוֹת־יִשְׂרָאֵל פֶּרֶק ח' ו'. 5. זְכַרְיָה י' ו'. 6. תְּהִלִּים ס"ח כ"ג.

והשור הולך לפניו. וקרניו מצופות זהב
ועטרת של זית בראשו.

(בכורים פ"ג כ"ג)

אומה שיש לה מטרה עליונה ונשגבה, מציינת את דרכה לחבב את העבודה, כי רק בעבודה יגיע כפים בלאום יסודרו חיים כשרים וישרים. והנה אם לא היתה לה שאיפה יותר גבוהה מחיי הגוף, לא היה לה לפנות לעושר וגדולה, אבל כיון שיש לה נפש רמה השואפת להגדיל פעלה בעולם, על כן תשאף גם לעושר על ידי עבודה. אמנם העושר לא יהיה מכוון לעצמו, כי אם כדי שעל ידו תבוא להאיר את עצמו ואת העולם, באור החכמה והדעת האמתית, אור ד' אלקי עולם. וזאת היא תעודת ישראל. השור הולך לפניו, מכוון אל העבודה, רב תבואה בכח שור¹. וקרניו מצופות זהב, להורות שאל העושר תביא בדרך ישר רק העבודה, ולא לשלול ולבז ולבלע חיל זרים, רק בכח וגבורת שור, בעבודה יגיעה ועמל. אמנם לא זאת היא גמר התעודת. כי אם עטרה של זית המורה על אורה כשמן זית שבמנורה המורה על התורה ודעת, הרוצה שיחכים ידרי, סימן לדבר מנורה בדרום². וכן אמרו חז"ל ביונה שהביאה עלה זית, דבר המביא אורה לעולם³. כלומר: מגמתנו שהעבודה תביא לעושר, והעושר לעטרת החכמה והאורה.

החליל מכה לפניו עד שמגיעים קריב
לירושלים.

(בכורים פ"ג מ"ג)

החליל הוא המיוחד ביותר לשמחה גם לאבל. חלילים לכלה או למת¹. השמחה השלמה מתנוצצת ביותר כשלא יחסר עמה הרגש של מציאות האבל האפשרי לבא, והוא נשמר ונצל ממנו. ע"כ אלה השלשה הכחות הראשיים המצליחים את האומה: העבודה בכח הגוף — השור ההולך לפניו; העושר הבא ע"י קרניו המצופות זהב; וההשכלה הבאה עם העושר והחריצות — עטרה של זית שעל ראשו. אבל אפשר שכל אלה יביאו ח"ו ג"כ שואה על האומה כשישתמשו עם החמודות האלה להרע. העבודה תוכל להשפיל את הצורה האנושית אל השקיעה החמרית לבדה. העושר יביא המון חמדת תענוגי החיים שמטמטמת את הלב מבינה אמתית מחכמת צדק אלקית. החכמה תוכל להועיל להרע, כמאמר: חכמתך ודעתך היא שובבתך². אמנם עם ההישרה האלקית במעגלי צדק ומישרים³ שתדריכנו תורת ד', דבר ד' היוצא מירושלים⁴, הננו בטוחים שההצלחות האלה המכשירות את אושר האומה יביאוה באמת לרום מעלתה. על כן החליל, המוכשר גם לשמחה וגם לאבל, מכה לפניו בתכונת דפיקת קול צהלה ושמחה עזה עד שמגיעים קרוב לירושלים, כי שם צוה ד' את הברכה⁵.

1. משלי י"ד ד'. 2. ב"ב כ"ה. 3. ע' תנחומא מהדורת בובר ראש פרשת תצוה.
1. כ"מ עה: במשנה. 2. ישעיה מ"ז י'. 3. ע"פ ישעיה מ"ה י"ט, תהלים כ"ג ג'.
משלי א' ג'. 4. ע"פ ישעיה כ' ג', מיכה ד' ב'. 5. תהלים קל"ג ג'.

נחמו, נחמו עמי !

נחמו, נחמו עמי, — אבל עוד בכתב של אש גחלת שחורה, חרותים הם על לבנת־פני אותיות השאלה הגדולה, אשר חזרתי להגות נכאים ביום המר של אבלנו הגדול: ואיך אנחנו ?

אם היה שברי רק שברון של עם גולה עשוק ומארצו נהדף, אולי הייתי חושב לנטפי נחומים, את אשר אראה, בנים בונים באים בקץ הימים, ומישבים ארץ שוממה, אף כי שוממותי כים הם רחבים, ובניני הוא רק כעב קטן, ככף איש לערכם, בכל זה יש ערך של אחוז, לחשוב נחומים לעומת היגון. אבל מה נעשה בעת אשר יתיצב לנגדנו היגון הקודר על נביקת הרוח, הלא זהו העומק שבכוס יגוני, ומה יוכלו נחומי מפעלים ובניני חרבות, לשעשע נפשי, אם בתוך הבנין, הנני רואה אש יוקדת, הולכת ומחרסת ?

מטו האומה, הודה והדרה, יפעת כבודה וששון עוזה, הלא הוא באמת רק רוח קדשה המתגלה במשמרת חייה, אור תורתה, אשר בעדה באו באש ובמים, ואם בני בוני, הם אל ארצי באים, ובידיהם כשיל וכלפות להחריב את המעוז המקדש, עוד טרם החל להבנות, וכל רעיון קודש, אשר ממקור נשמתו נוזל, וכל ארשת אבות אשר ממעיני מפכה, למרמס ומרפש יונח, לרגלי כל שור וחמור, אשר יתאמר לבוא אל הארץ החרבה, עשירת חוסן הקודש, ובפיו מרמה לאמר בונה אנכי ארץ לעם, — ואיך אנחנו ?

כה תתגה נפשי ממרורים.

אבל הלא דבר ד' הוא הקורא אלי לאמר: נחמו, נחמו עמי, ודבר ד'

יקום לעולם.²

על פן אתחזק ואתעודד ואומר: שובי נפשי למנוחייכי³ ומלא תקות נחומים, קומי נא וחשוב מפלאות תמים דעים⁴, אשר לעד כה הגיענו. ואם בחלקי בוני בנינינו, עוד רוח עושים מסוכה⁵, ואותו הסער אשר מצא לו מקום בארץ המלאה מטה, אשר חזון שוא⁶, ישמיעו מנהלית על פני תבל, לחדש רוח האדם על יסוד רגבי חומר מובס, באין מחשבת נצח ובאפס רוח אלקים חיים, חדר הוא במפלצת הבליו ועד חלק מהבונים, אשר באו והתגנבו אל תוך מערכתנו הגיע, ואשר באמת רק הרעל הזה, אשר נמסך בזמן האחרון בין מחנה עובדינו, הוא אשר הסיר את צניף ההור מעל כל רגש קודש, והוא אשר הגיע לבבות לדרוך ברגל ודון על כל מחמדי אבות, עד אשר רוח עז הנצחים, אשר תמיד רחף על פני שדרות בנינינו מאז מעולם, — החל להתחלש, — אל נא נפשי ממנו תפחדי פחד. דעי נא כי רק רוח עובר הוא, חלום פותה זה, וכמהזה אשר ראינו בחלקים רבים, מבני עמנו אשר נתעו בחסד לאומים הכוזב, לחשוב את מעונות הגלית לבית מבטחם, נעשה כקש נדף, מעת אשר רוח תקות קודש החל לנשוב מהררי ציון, כן קרוב היום, אשר כמחלום בלהות יקיצו כל הנתעים ויראו, כי רק רוח בער צרר אותם בחפניו, והמעמד האיתן

1. ישעיה מ' א'. 2. שם שם ח'. 3. תהלים קט"ז ז'. 4. איוב ל"ז ט"ז.

5. ע"פ ישעיה י"ט י"ד. 6. ע"פ יחזקאל י"ב כ"י.

אשר לעם עולם על ארץ, אשר נחלת עולמים היא לעם אשר ישור אל כל כחות הבלע ברוח קדשו, ואון אל — חייו, הוא ואך הוא הגו חרב גאותו מעולם, נחלת אברהם יצחק ויעקב הוריו וחבל קדשו, מסיני בקודש⁷.

אז, בבוקר לא עבות אחד, שוב ישובו אלינו כל העדרים הנטעים, ובין יבינו כולם, כי המטרה של תפקידי השלילה אשר לכל מלאכת הכחש אשר במלא עולם ובקרב עמים וממלכות, בכל חזיוני סופרי חול ומשוררי גבל ויין, היא מכוונת מיד קורא הדורות מראש⁸ ועד סוף לעומת כל ענני הכוא, אשר טחו תפל⁹ כל המתהללים באלילים¹⁰, שבכל הסגנונים, שהם כל אלה אשר אטמו אזניהם משמוע אל דבר ד' בכח ובהדר¹¹, אשר יצא ויצא עוד מכל גאות יעקב בהבנותם, בכליל תפארתם, בכל שיגוב טהרו, ואז ישובו לנו כל הבנים, אשר רחקו, והדרת קודש יראה על כל מעשי בונינו אשר בארץ תפארתנו לעד, ואז ננחם.

נחמה, נחמד עמי, יאמר אלקיכם!

7. ע"פ תהלים ס"ח י"ח. 8. ישעיה מ"א ד'. 9. ע' יחזקאל י"ג.
10. ע"פ תהלים צ"ז ז'. 11. ע"פ תהלים כ"ט ד'.

המאמרים למקורותיהם

פתחה — קטע ראשון — אורות הקודש, הקודש הכללי פרק י"ג.
קטע שני — "תעודת ישראל ולאומיותו" ראש פרק י"ב, נדפס בהמשכים
ב"הפלט" שנה ראשונה (תרס"א) והובא כולו ב"אזכרה" במאמרו של
הרב פישמן "תולדות הרב".
השבת — שם פרק י"א.
מתנת השבת — "התורה" תרצ"ב (שנה י"א) גליון טו, מובא ב"אזכרה".
הקופת השנה — "היסוד" תרצ"ד גליון קב—קג (כ"ו אלול).
אל התשובה — "התורה" תרפ"ו גליון נא—נב (גליון ראש השנה) מובא ב"אזכרה".
השופר והחצוצרות — "התורה" תרצ"ד (שנה י"ד) גליון לו, מובא ב"אזכרה".
הסיכה האהה — "קול יעקב" תרצ"ד (שנה י') גליון טו (י"ד תשרי), מובא ב"אזכרה".
הטוכה — "נתיבה" תרצ"ה י"ד בתשרי.
נר חניכה — "התורה" תרצ"ה (שנה ט"ו) גליון ח', מובא ב"אזכרה".
פך השמן — "ההד" שנה ה' חוברת ג'.
מהדרין. ומהדרין מן המהדרין — מדברי מִרְיָן הֶרֶב זצ"ל בכנס הראשון של החברה לתורה
וספרות "ירושלים" (אספת היסוד מיום כ"ו כסלו תרצ"א).
הובאו ב"ההד" שנה ו' חוברת ה'.
אגרת הפורים — "היסוד" תרצ"ה גליין קכב (ט"ו אדר ב').
עד זלא ידע — "התורה" תרצ"ד (שנה י"ד) גליון יא, מובא ב"אזכרה".
חירותנו — "היסוד" תרצ"ה גליון קכ—קכו (י"ג ניסן).
חירות וביעור חמץ — "היסוד" תרצ"ד (שנה ג') גליון כב (פ"ב) (י"ג ניסן).
מצה זו — "היסוד" תרצ"ג גליון כה (י"א ניסן).
הלילה הזה כולנו מטובין — "נתיבה" תרצ"ד י"ב בניסן.
זכר למקדש כהלל — "התורה" תרצ"ד (שנה י"ד) גליון טו, מובא ב"אזכרה".
הר כנגיית — "התורה" תרפ"ג (שנה ג') גליון כה—כו (ה' סיון).
טאי הר סיני — "התורה" תרפ"ט (שנה ט') גליון לב, מובא ב"אזכרה".
צליל אומר — "התורה" תרצ"ב גליון א', מובא ב"אזכרה".
ענן התורה וענן הגאולה — "התורה" תרצ"ד (שנה י"ד) גליון כא, מובא ב"אזכרה".
תוקף גדולת היום — "התורה" תרפ"ו (שנה ו') גליון כד—כה, מובא ב"אזכרה".
יום הבכורים — זמן מהן תורתנו — "היסוד" תרצ"ג גליון ל' (ר"ח סיון).
יום הבכורים — זמן מהן תורתנו — "התורה" תרפ"ח (שנה ח') גליון כג, מובא ב"אזכרה".
(תוקן עפ"י כתיק של מִרְיָן הֶרֶב זצ"ל).
החדש במדינה ובמקדש — "היסוד" תרצ"ד (שנה ג') גליון צ' (כ"ה אייר).
בכורים — "ההד" תר"ץ (שנה ה') חוברת ט'.
נחמו נחמו עמי — "התורה" תרצ"ב (שנה יא) גליון י', מובא ב"אזכרה".